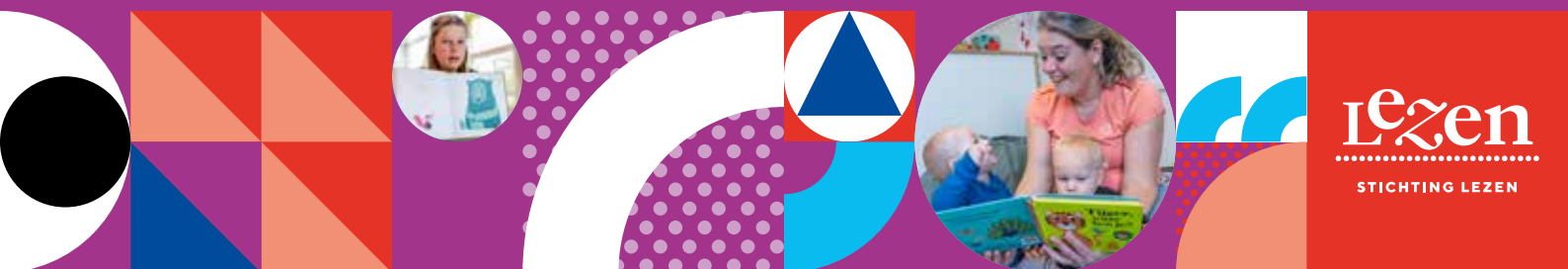

ONDERZOEKSPUBLICATIE

Voorlezen in de kinderopvang

Onderzoeksrapport 2024

Lezen
STICHTING LEZEN

Verian

Voorlezen in de kinderopvang

Onderzoeksrapport 2024

Colofon

Stichting Lezen
Nieuwe Prinsengracht 89
1018 VR Amsterdam
020 – 623 05 66
www.lezen.nl
info@lezen.nl

Auteur

Flip Zandanel (Verian)
Joyce van Brecht (Verian)
Bart Sandberg (Verian)

Vormgeving cover

Judith Schoffelen en Erik olde Hanhof, Amsterdam.

Citeren als:

Zandanel, F., van Brecht, J., & Sandberg, B. (2025). *Voorlezen in de kinderopvang: Onderzoeksrapport 2024*. Stichting Lezen.

©2025 Stichting Lezen, Amsterdam

Inhoud

Voorwoord	1
Samenvatting.....	3
1 Inleiding	6
2 Voorlezen in beleids- en werkplannen.....	9
3 Collectie en presentatie	14
4 Het voorleesritueel	20
5 Deskundigheid.....	29
6 Samenwerking.....	41
7 BoekStart in de kinderopvang.....	47
Aanbevelingen.....	50
Bijlage I Omschrijving steekproef	53
Bijlage II Specifieke verschillen tussen de wervingsmethoden	54

Voorwoord

Ken je het prentenboek *Een week met Willi Worm*? De kans is groot van niet. Toen auteur Eric Carle het idee voor dit boek pitchte bij zijn redacteur, kreeg hij te horen dat een boekenwurm geen aansprekend personage is. Kon hij de boekenwurm niet veranderen in een rups?

In *Rupsje Nooitgenoeg* doet een hongerig rupsje zich tegoed aan allerlei lekkernijen – fruit, blaadjes, kaas, taart, worst – totdat hij zich uiteindelijk verpopt tot een prachtige vlinder. Net als Willi Worm eet Rupsje Nooitgenoeg zich een weg door de pagina's van het boek, terwijl hij alsmaar dikker en dikker wordt.

Pedagogisch medewerkers in de kinderopvang lezen het allerliefst voor uit *Rupsje Nooitgenoeg*, zo blijkt uit voorliggende onderzoek. De transformatie van boekenwurm naar rups heeft de leesbevorderende kracht van Carles boek dus niet aangetast. Ook nieuwe generaties (voor)lezers smullen van de avonturen van de hongerige rups.

Eens in de vier jaar doet Stichting Lezen in samenwerking met Verian (voorheen Kantar Public) onderzoek naar hoe het ervoor staat met voorlezen in de kinderopvang, zowel op het gebied van beleid als praktijk. Voor het onderzoek zijn dit keer 200 managers en 266 pedagogisch medewerkers bevroegd. Zij werken bij instellingen die met het programma BoekStart in de kinderopvang werken en bij instellingen die dat niet doen.

Bijna alle pedagogisch medewerkers vinden voorlezen belangrijk en leuk, en lezen regelmatig interactief voor, zo blijkt uit de resultaten. Deelname aan BoekStart in de kinderopvang werpt zijn vruchten af. Zo hebben BoekStart-instellingen vaker een apart voorlees- en mediaplan en een voorleescoördinator dan locaties zonder deze aanpak. Bovendien organiseren ze vaker training op het gebied van voorlezen en nemen ze vaker deel aan leesbevorderingsnetwerken met de gemeente, basisschool, bibliotheek en boekhandel.

In het onderzoek komen echter ook zaken naar voren die om verbetering vragen. Leesbevordering kan nog beter worden opgenomen in de beleidsplannen van de instellingen, of in een apart voorleesplan. Ook zou het aantal voorleescoördinatoren vergroot kunnen worden, en kan er nog meer aandacht komen voor deskundigheidsbevordering bij pedagogisch medewerkers.

Om uiteindelijk te kunnen veranderen in een vlinder, moet Rupsje Nooitgenoeg zichzelf alsmaar blijven voeden. Bladzijde na bladzijde zien we de sporen van zijn onstilbare honger. We zijn nooit klaar met leren, dat geldt zowel voor kinderen als voor volwassenen. Ik gun het iedereen om een Rupsje Nooitgenoeg of Willi Worm te zijn.

Tamar van Gelder
Directeur-bestuurder Stichting Lezen

Samenvatting

Het onderzoek 'Voorlezen in de kinderopvang' is in 2024 uitgevoerd door onderzoeksbureau Verian onder managers en pedagogisch medewerkers die werkzaam zijn bij een kinderopvanginstelling in Nederland. Het betreft een kwantitatief onderzoek dat inzicht geeft in het voorleesklimaat bij kinderopvanginstellingen en in de vraag in hoeverre er verschillen bestaan tussen instellingen die wel en niet zijn aangesloten bij het programma BoekStart in de kinderopvang. In dit programma ondersteunt de bibliotheek de kinderopvang met onder andere een collectie geschikte boekjes, deskundigheidsbevordering, het betrekken van ouders, een voorleesplan en samenwerking in een leesbevorderingsnetwerk. Dit rapport bespreekt de uitkomsten van het onderzoek.

BoekStart in de kinderopvang

Iets minder dan de helft van de instelling doet mee aan het programma BoekStart in de kinderopvang. Van de BoekStart-deelnemers doet bijna de helft dit al langer dan drie jaar. Een ruime meerderheid van de managers geeft aan sinds zij aan BoekStart deelnemen de boekencollectie te hebben uitgebreid. Eenzelfde groep werkt nu meer samen met de bibliotheek. Daarnaast geeft ruim een derde van de pedagogisch medewerkers aan sindsdien scholing over voorlezen te hebben gevolgd, meer gesprekjes met de kinderen te zijn gaan voeren en vaker te zijn gaan voorlezen.

Voorlezen in beleids- en werkplannen

Een meerderheid van de kinderopvanginstellingen heeft voorlezen opgenomen in een van hun beleids- of werkplannen. Bij meer dan de helft staat het in het pedagogisch beleidsplan (66%) of het werkplan (57%), bij circa een derde in een apart voorleesplan of voorlees-/mediaplan (36%), en bij een derde in het opleidingsplan van de pedagogisch medewerker (30%). Circa de helft van de instellingen heeft een voorleescoördinator. Ook vindt meer dan de helft van de managers (63%) dat er goed genoeg aandacht wordt besteed aan het opnemen van leesbevordering als structureel onderdeel van beleid.

Bij BoekStart-instellingen is er wat betreft beleid meer geregeld en vastgelegd. Zo heeft 60% van de instellingen die met BoekStart werken een apart voorlees(-/media)plan. De helft van de BoekStart-instellingen heeft een voorleescoördinator, tegenover een derde van de instellingen zonder BoekStart. Bovendien geven managers van BoekStart-instellingen vaker aan dat hun kindcentrum voldoende aandacht besteedt aan het coördineren en evalueren van leesbevordering.

Collectie en presentatie

De leesomgeving voor kinderen is bij een meerderheid van de instellingen goed geregeld. Zo hebben bijna alle instellingen (91%) een gevarieerd en aantrekkelijk boekenaanbod. Driekwart van de instellingen heeft een babyboekjescollectie van 0-20 boekjes. Op het gebied van prentenboeken zijn dit er vaak meer; 7 op de 10 instellingen hebben een collectie van meer dan 21 boeken. Bij ruim 8 op de 10 instellingen bestaat de boekencollectie uit voldoende verschillende thema's en onderwerpen, verschillende taalniveaus en zijn er voldoende boekjes beschikbaar voor alle leeftijdscategorieën. Digitale prentenboeken en boeken in andere talen zijn echter bij een meerderheid van de instellingen zijn onvoldoende aanwezig. Een ruime meerderheid van de instellingen koopt een paar keer per jaar nieuwe boeken. Dit gebeurt bij circa een derde van de BoekStart-instellingen en bij een kwart van de niet-BoekStart-instellingen vanuit een speciaal boekenbudget.

Het voorleesritueel

Bijna alle pedagogisch medewerkers onderschrijven het belang van voorlezen. Medewerkers van BoekStart-instellingen vinden voorlezen vaker dan medewerkers van andere instellingen 'heel leuk'. Er wordt vaker voorgelezen naarmate de leeftijd van kinderen stijgt. Een derde van de pedagogisch medewerkers leest minimaal twee keer per dag voor aan kinderen van nul tot een jaar. Bij kinderen tussen de een en twee doet de helft van de medewerkers dit, en bij kinderen tussen de twee en vier jaar, zes op de tien. Per voorleesbeurt wordt er door de helft van de medewerkers tussen de vijf en tien minuten voorgelezen. Het gemiddelde is meer, namelijk 11,5 minuten.

Een ruime meerderheid van de pedagogisch medewerkers probeert tijdens het voorlezen aan te sluiten bij de belevingswereld van kinderen, vragen te stellen, aan te wijzen en dingen uit te leggen, en tijdens het voorlezen in te gaan op vragen of opmerkingen van kinderen. Een ruime meerderheid van de pedagogisch medewerkers bereid het voorlezen daarnaast voor, bijvoorbeeld door van tevoren voorwerpen te zoeken om te gebruiken of een activiteit te bedenken voor na het lezen. Het voorbereiden van het voorlezen gebeurt vaker op BoekStart-instellingen dan op instellingen zonder BoekStart.

Deskundigheidsbevordering

Managers zijn kritisch wat betreft de kennis en vaardigheden van pedagogisch medewerkers rondom voorlezen en leesbevordering wanneer ze van de opleiding afkomen. Meer dan de helft van de managers (59%) vindt dan ook dat zij extra scholing nodig hebben. Pedagogisch medewerkers lijken dit te onderschrijven: circa de helft had tijdens de opleiding graag meer willen leren over voorlezen.

Managers beoordelen hun pedagogisch medewerkers het beste op het eigen taalniveau en interactief voorlezen. Pedagogisch medewerkers hebben vooral moeite met het werken met digitale prentenboeken, zeggen zowel de managers als de medewerkers zelf. Daarnaast hebben ze relatief veel moeite met het stimuleren van ouders om te lezen en het rekening houden met verschillende thuistalen. Vloeiend voorlezen en interactie tijdens het voorlezen wordt door circa negen op de tien pedagogisch medewerkers als 'niet moeilijk' ervaren.

Een derde van de pedagogisch medewerkers heeft scholing gevolgd met betrekking tot voorlezen. Bij BoekStart-instellingen is dit aantal meer dan bij instellingen zonder BoekStart (50% versus 21%).

Samenwerking

Ongeveer een kwart van de kinderopvanginstellingen zoekt wat betreft het taal- en leesbeleid samenwerking op met de basisschool. Meer dan de helft van instellingen werkt samen met de bibliotheek, bijvoorbeeld door boeken te lenen, de bibliotheek te bezoeken met de kinderen of door gebruik te maken van wissel- of themacollecties. BoekStart-instellingen werken relatief vaker samen. Ongeveer een derde zoekt samenwerking met de basisschool en vrijwel alle instellingen zoeken op een bepaalde manier samenwerking met de bibliotheek. Vier op de tien BoekStart-instellingen krijgen namens de bibliotheek regelmatig bezoek van een leesconsulent.

De meeste kinderopvanginstellingen (90%) betrekken ouders bij het voorlezen. Managers denken echter dat dit nog beter kan: zes op de tien (63%) geeft aan dat hun instelling de betrokkenheid van ouders onvoldoende stimuleert. Meer dan de helft van de kindcentra (59%) vertelt ouders over de

mogelijkheden bij de bibliotheek. Dit geldt met name voor BoekStart-instellingen, waarbij driekwart ouders hierover vertelt. De helft van de kinderopvanginstellingen geeft voorlees- en/of boekentips, of informatie per mail of per app.

1 Inleiding

Het onderzoek 'Voorlezen in de kinderopvang' is in 2024 uitgevoerd door onderzoeksbureau Verian onder managers en pedagogisch medewerkers die werkzaam zijn bij een kinderopvanginstelling in Nederland. Het betreft een kwantitatief onderzoek dat inzicht geeft in de huidige stand van zaken wat betreft het voorleesklimaat bij kinderopvanginstellingen en in hoeverre er verschillen bestaan tussen instellingen die wel en instellingen die niet zijn aangesloten bij het BoekStart-programma. De focus van het onderzoek ligt op het voorleesbeleid, structurele samenwerking rondom leesbevordering, de boekencollectie, deskundigheidsbevordering en op voorlees- en leesbevorderende activiteiten in de praktijk. Het biedt Stichting Lezen handvatten om te bepalen waar het zich de komende beleidsperiode op kan gaan richten. Het onderzoek is eerder uitgevoerd, onder andere in 2020, 2016 en 2012.

De centrale onderzoeksvraag luidt als volgt:

In welke mate is er in Nederlandse kinderopvanginstellingen sprake van een positief voorleesklimaat en in hoeverre wordt er aandacht besteed aan leesbevordering?

Onderzoeksmethode en respondenten

Het onderzoek is uitgevoerd door onderzoeksbureau Verian (voorheen Kantar Public). Tussen 20 augustus en 10 november 2024 hebben 200 managers en 266 pedagogisch medewerkers een (aparte) vragenlijst ingevuld. Respondenten hebben per e-mail een uitnodiging voor het onderzoek ontvangen. De uitnodiging bevatte een link waarmee zij de vragenlijst vervolgens online konden invullen. Van alle respondenten was voor aanvang van het onderzoek bekend dat zij bij een kinderopvanginstelling werkzaam waren als manager of pedagogisch medewerker.

147 van de 466 respondenten (32%) zijn geworven via het consumentenpanel NIPObase. Voor het verkrijgen van betrouwbare resultaten is de steekproef vergroot via aanvullende werving via het Landelijk Register Kinderopvang (LRK). Zie tabel 1 voor een overzicht van het aantal respondenten per wervingsmethode, functie van de respondent en of de kinderopvanginstelling waar de respondent werkzaam is gebruikmaakt van het BoekStart-programma. In totaal werken 46% van de managers en 50% van de pedagogisch medewerkers in de steekproef op een kinderopvanginstelling die deelneemt aan het BoekStart-programma. De meeste pedagogisch medewerkers (45%) staan op een peutergroep, 30% staat op verticale groepen. Voor meer informatie over de managers en pedagogisch medewerkers in de steekproef, zie bijlage I.

Tabel 1*Responsoverzicht onderzoek 'Voorlezen in de kinderopvang' (2024)*

	Managers		Pedagogisch medewerkers		<i>Totaal</i>
	NIPObase	LKR-lijst	NIPObase	LKR-lijst	
Wel BoekStart	15	76	52	63	206
Geen BoekStart	8	93	54	60	215
Weet niet	1	7	17	20	45
<i>Totaal</i>	200		266		466

In het vorige onderzoek in 2020 is de LKR-lijst niet gebruikt. Bij het vergelijken van de resultaten uit de huidige meting en de 2020-meting moet hier rekening mee worden gehouden. Er blijken enkele significante verschillen te zijn tussen de Nipobase- en de LKR-pedagogisch medewerkers. Op de volgende achtergrondkenmerken zijn er verschillen te zien tussen pedagogisch medewerkers die via het panel Nipobase zijn geworven en respondenten die via de LKR-lijst zijn geworven:

- Pedagogisch medewerkers van de LKR-lijst hebben vaker HBO-pedagogiek gestudeerd.
- Pedagogisch medewerkers van de LKR-lijst zijn vaker voorleescoördinator.
- Pedagogisch medewerkers uit Nipobase staan vaker op een baby- of dreumesgroep.

Over het algemeen valt op dat de pedagogisch medewerkers van de LKR-lijst iets positievere opvattingen hebben over voorlezen (ze vinden het leuker en belangrijker) en zij schatten (sommige van) hun vaardigheden op het gebied van voorlezen en leesbevordering wat positiever in. Overige significante verschillen zijn te vinden in Bijlage II.

Daarnaast zaten er in het 2020-onderzoek minder BoekStart-instellingen in de steekproef (34% ten opzichte van 44% nu). Vanwege de verschillen tussen de steekproeven zullen er in dit rapport geen uitspraken worden gedaan over verandering door de tijd.

Leeswijzer

Dit rapport behandelt de resultaten van het volledige onderzoek. De onderwerpen worden per thema behandeld, waarbij er waar mogelijk en relevant de vergelijking wordt gemaakt tussen instelling die wel en geen onderdeel uitmaken het BoekStart-programma ('BoekStart' versus 'geen BoekStart'). Hetzelfde geldt voor vergelijkingen tussen managers en pedagogisch medewerkers (indien de desbetreffende vraag aan beide groepen is voorgelegd). Verschillen genoemd in de tekst zijn altijd significant. Deze verschillen worden ook in de grafieken aangegeven met een asterisk achter de relevante categorie(ën). Verschillen tussen groepen worden getoetst op basis van een betrouwbaarheidsniveau van 90%. Over resultaten met een lage respons ($n < 30$) kunnen geen betrouwbare uitspraken worden gedaan en deze moeten daarom als indicatief worden beschouwd. Indien dit laatste van toepassing is staat er een asterisk achter de kop van de desbetreffende vraag en staat dit ook onder de grafiek vermeld.

Ieder hoofdstuk begint met een beknopte samenvatting. Daaronder volgen de resultaten van de vragen die bij het betreffende hoofdstuk zijn ingedeeld. Per vraag staat in de kop steeds de conclusie die kan worden getrokken op basis van de uitkomst. Daaronder volgt de vraagtekst zoals die aan

respondenten is gepresenteerd, en daarna een grafiek waarin de resultaten voor de betreffende vraag kunnen worden afgelezen. In het onderschrift van de grafiek staat de relevante doelgroep en het aantal respondenten vermeld. In de lopende tekst worden de vraag en de resultaten toegelicht. Hierbij komen ook statistisch significante verschillen aan bod tussen ten eerste kindcentra die wel aan BoekStart in de kinderopvang deelnemen en ten tweede instellingen die daar niet aan meedoen.

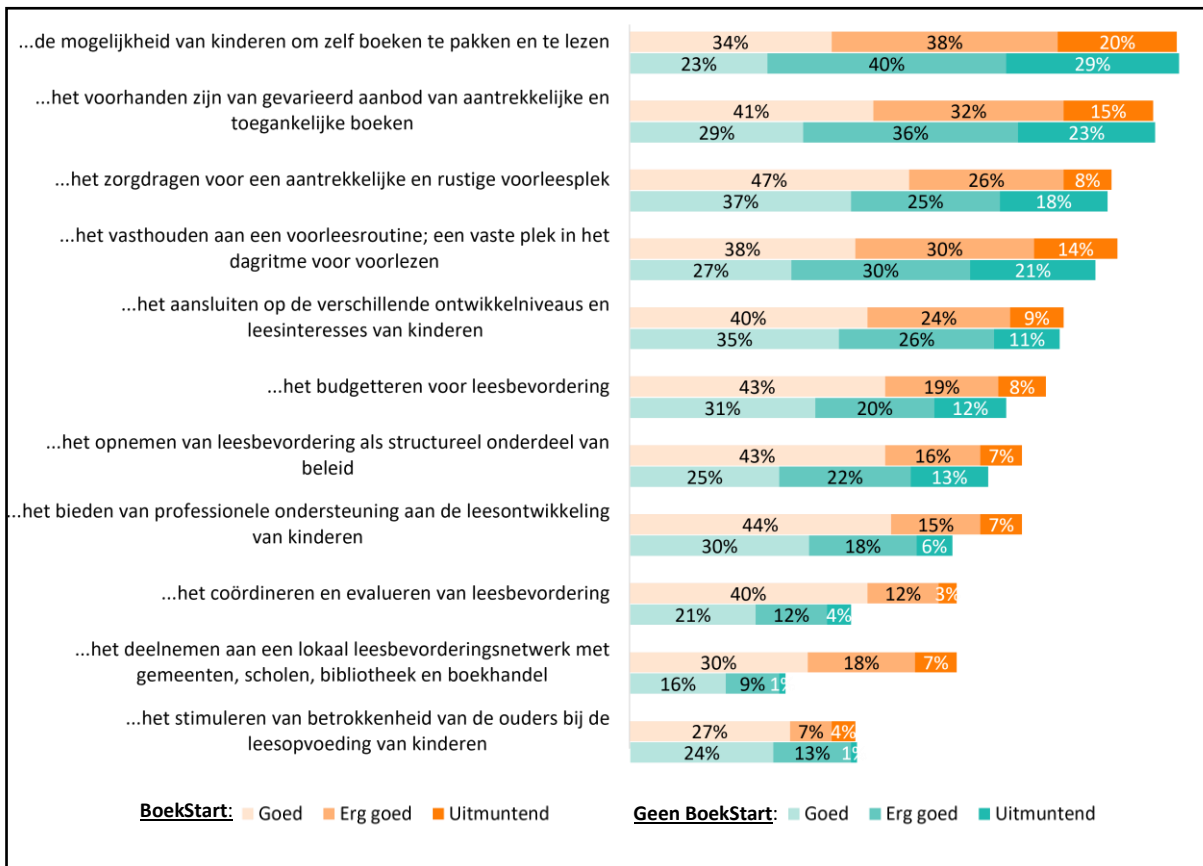
2 Voorlezen in beleids- en werkplannen

Samenvatting

- Bij een ruime meerderheid van de instellingen kunnen kinderen zelf boeken pakken om te lezen en is het boekenaanbod gevarieerd.
- Meer dan de helft van de instellingen heeft een goed voorleesklimaat, onder meer wanneer het gaat om het aanbod, een aantrekkelijke voorleesplek en het vasthouden aan een voorleesroutine.
- BoekStart-instellingen hebben vaker een voorleescoördinator en leggen plannen met betrekking tot voorlezen vaker vast in bijvoorbeeld een apart voorleesplan. Tevens is er meer aandacht voor scholing.
- De meeste instellingen nemen voorlezen op in hun beleids- en werkplannen. Bij de meeste instellingen staat voorlezen in het pedagogisch beleidsplan. Daarnaast is het zo dat een minderheid een apart voorlees- of voorlees- en mediaplan heeft. In de plannen van de meeste instellingen staat in ieder geval vermeld dat boeken moeten aansluiten op een thema.

2.1 Voorleesklimaat: managers zijn tevredener over de voorleespraktijk binnen hun instelling dan over de structurele borging van leesbevordering in het beleid

Hoe beoordeel je de mate waarin jouw kindcentrum aandacht besteedt aan...?

% 'Goed' + 'Erg goed' + 'Uitmundend'. Basis: managers (n=200)

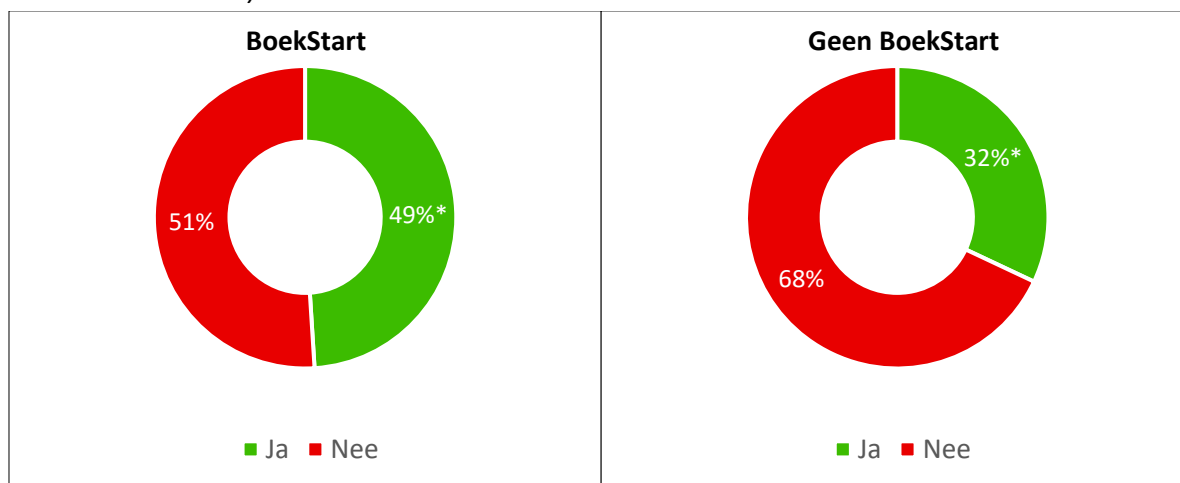
Managers hebben hun kindcentrum beoordeeld op verschillende aspecten die behoren tot een goed voorleesklimaat. De hoogste beoordeling geven managers aan de aandacht die hun kindcentrum besteedt aan de volgende aspecten:

- De mogelijkheid van kinderen om zelf boeken te pakken en te lezen;
- Het voorhanden zijn van een gevarieerd aanbod van aantrekkelijke en toegankelijke boeken;
- Het zorgdragen voor een aantrekkelijke en rustige voorleesplek.

Managers van BoekStart-instellingen beoordelen de mate waarin diens kindcentrum deelneemt aan een lokaal leesbevorderingsnetwerk hoger (55% 'goed', 'erg goed' of 'uitmundend') dan managers die niet bij een BoekStart-instelling werken (26%). Hetzelfde geldt voor het coördineren en evalueren van leesbevordering (55% versus 37%).

2.2 BoekStart-instellingen hebben vaker een voorleescoördinator

Heeft jouw instelling een medewerker die alle voorleesactiviteiten coördineert (een voorleescoördinator)?

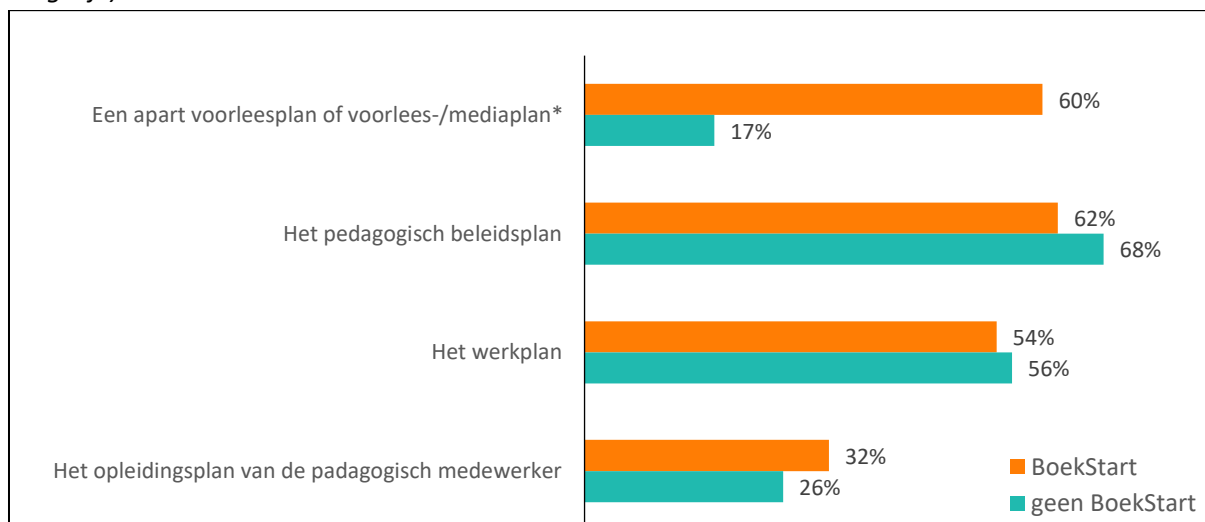

Basis: managers (n=200)

Bijna de helft van de BoekStart-instellingen heeft een voorleescoördinator. Dit verschilt met de niet-BoekStart-instellingen, waarvan ongeveer een derde (32%) een voorleescoördinator heeft.

2.3 BoekStart-instellingen hebben veel vaker een apart voorlees- of mediaplan

Is voorlezen opgenomen in een van de volgende plannen van je kindcentrum? (Meerdere antwoorden mogelijk).

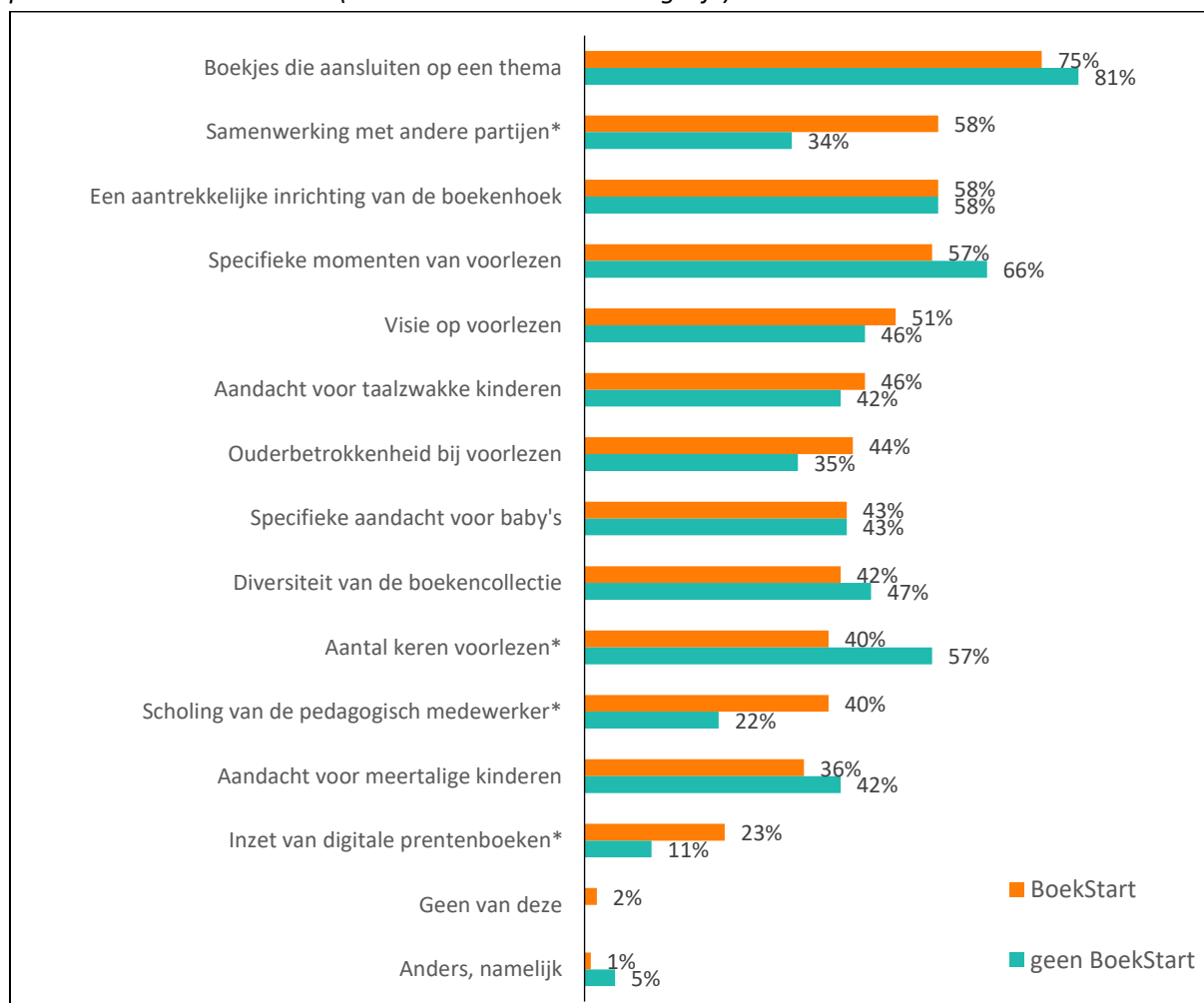
% 'Ja'. Basis: managers (n=200)

Bij zes op de tien BoekStart-instellingen staat het thema voorlezen in een apart voorleesplan of voorlees-/mediaplan. Dit is bij slechts 17% van de niet-BoekStart-instellingen het geval. 35% van de managers die bij niet-BoekStart-instellingen werken, geven aan überhaupt geen voorlees- of

mediaplan te hebben, waar dit onder BoekStart-instellingen 12% is. Met betrekking tot de andere plannen zijn er hierin geen verschillen aanwezig.

2.4 De inzet van digitale prentenboeken staat het minst vaak in (voorlees)plannen beschreven, onder niet-BoekStart-instellingen slechts bij een op de tien

Kun je aangeven welk(e) van de volgende onderdelen met betrekking tot voorlezen in het plan/de plannen staan beschreven? (Meerdere antwoorden mogelijk)

Basis: managers die aangeven dat voorlezen in een van de plannen van hun kindcentrum is opgenomen (n=170)

De aansluiting van boeken op een thema is het onderdeel dat met enige afstand het vaakst beschreven staat in het aparte voorlees- of mediaplan, het pedagogisch beleidsplan, het werkplan en/of het opleidingsplan van de pedagogisch medewerker. Dit geldt voor zowel BoekStart als niet-BoekStart kinderopvanginstellingen.

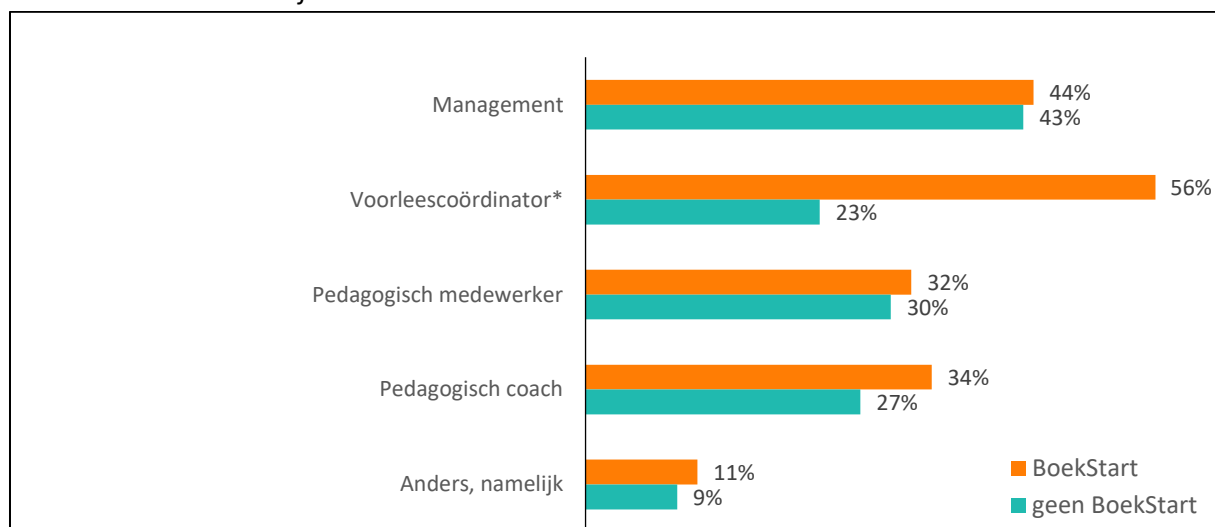
BoekStart-locaties hebben vaker dan instellingen zonder BoekStart de volgende aspecten in hun plan(nen) opgenomen staan:

- Samenwerking met andere partijen (58% versus 34%);
- Scholing van de pedagogisch medewerker (40% versus 22%);
- Inzet van digitale prentenboeken (23% versus 11%).

Managers van locaties die *niet* met BoekStart werken geven vaker aan dat het aantal keren dat er wordt voorgelezen in het plan of de plannen staat beschreven: 57% tegenover 40% bij BoekStart-instellingen.

2.5 De verantwoordelijkheid van het voorleesbeleid ligt het vaakst bij de voorleescoördinator of het management

Wie is er verantwoordelijk voor het voorleesbeleid?

Basis: managers (n=200)

Ten opzichte van instellingen die niet met BoekStart werken is bij instellingen die dat wel doen veel vaker de voorleescoördinator verantwoordelijk voor het voorleesbeleid (56% tegenover 23%). Dit hangt samen met het feit dat bijna een op de zeven (68%) niet-BoekStart-instellingen überhaupt geen voorleescoördinator heeft.

Ruim vier op de tien managers geeft aan dat het voorleesbeleid (mede) onder de verantwoordelijkheid van het management valt.

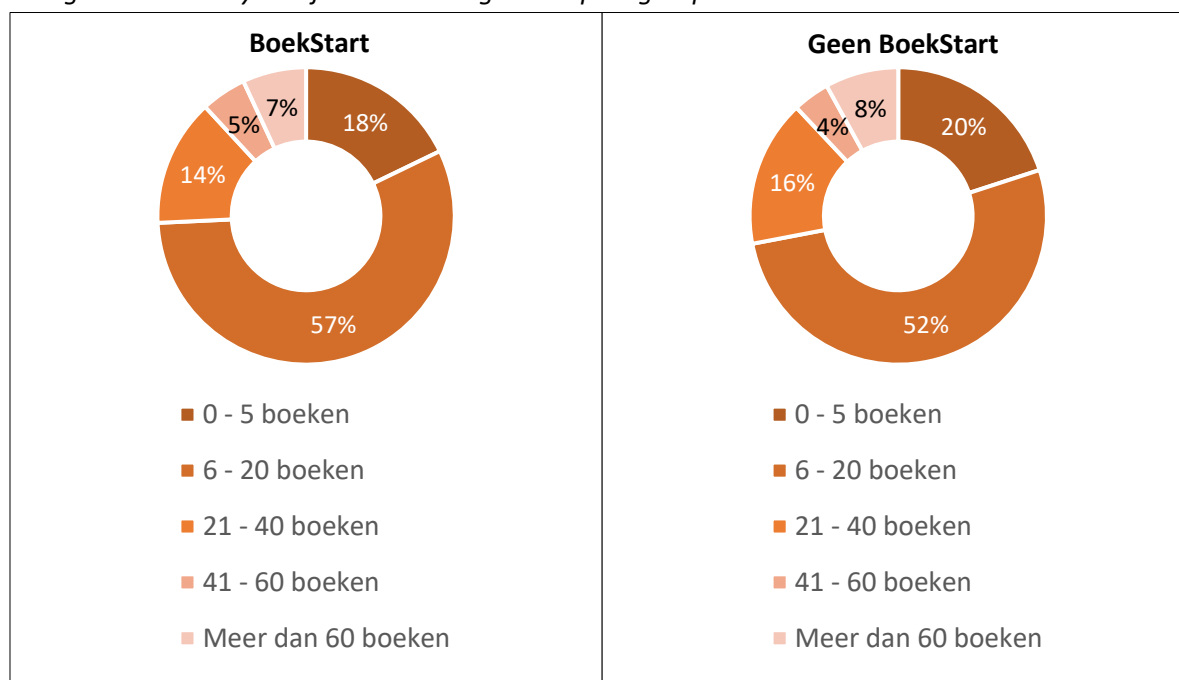
3 Collectie en presentatie

Samenvatting

- Pedagogisch medewerkers zijn overwegend tevreden met de boekencollectie van hun instelling.
- Een meerderheid van de instellingen heeft 0-20 babyboekjes in haar collectie. Voor prentenboeken geldt vaak dat dit er meer zijn: een ruime meerderheid heeft er meer dan 20.
- BoekStart-instellingen vinden de eigen collectie op het gebied van digitale prentenboeken, diverse en inclusieve boeken en boeken in andere talen vaker groot genoeg dan niet-BoekStart- instellingen. Digitale prentenboeken gebruikt de meerderheid van de pedagogisch medewerkers niet.
- Negen op de tien instellingen presenteert sommige of alle boeken op ooghoogte van de kinderen. Verder is de presentatiewijze wisselend en worden de aanwezige boekjes niet op eenzelfde manier gepresenteerd.
- Zes op de tien instellingen schaft jaarlijks nieuwe boeken aan. Een minderheid van de instellingen heeft een speciaal boekenbudget: 33% van de BoekStart- instellingen en 23% van de niet-BoekStart-instellingen.

3.1 Een meerderheid van de instellingen heeft 0-20 babyboekjes in haar collectie

Hoe groot is de babyboekjescollectie ongeveer op de groep?

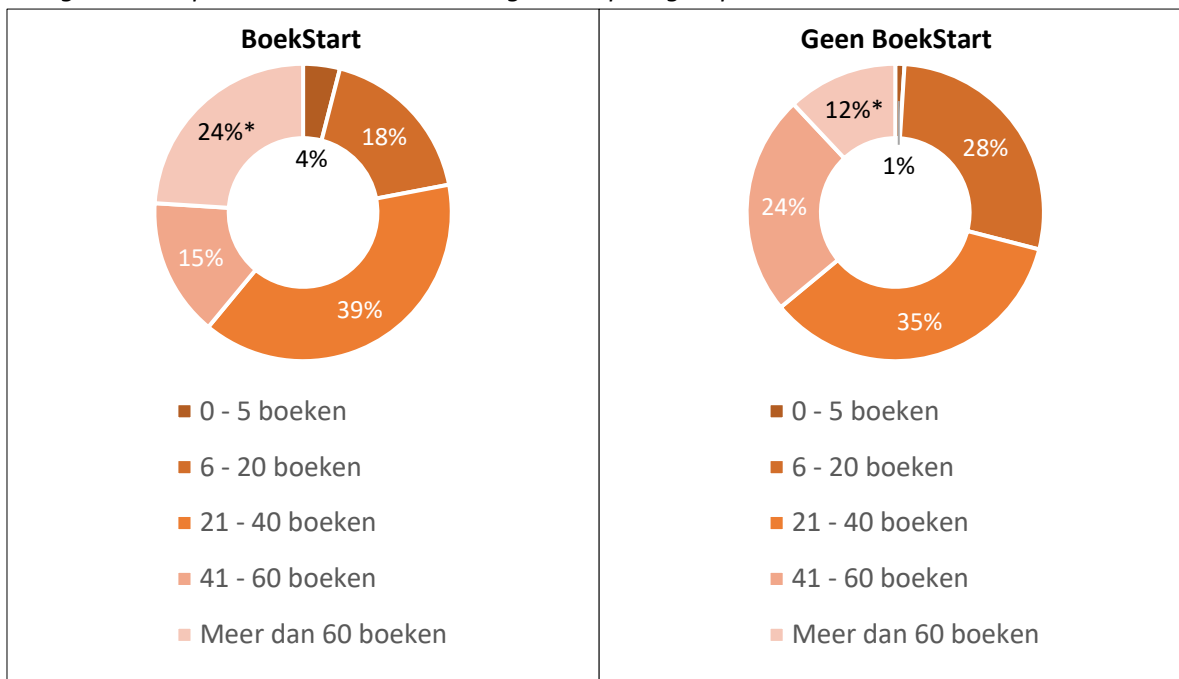

Basis: pedagogisch medewerkers die op een baby- of verticale groep staan (n=109)

Pedagogisch medewerkers die op een baby- of verticale groep staan geven in ruime meerderheid aan dat de babyboekjescollectie op de groep uit 0 t/m 20 boeken bestaat. Ongeveer een op de vijf instellingen geeft aan maar 0 t/m 5 babyboekjes op de groep te hebben.

3.2 Ruim een derde van de instellingen heeft tussen de 21 en 40 prentenboeken op de groep

Hoe groot is de prentenboekencollectie ongeveer op de groep?

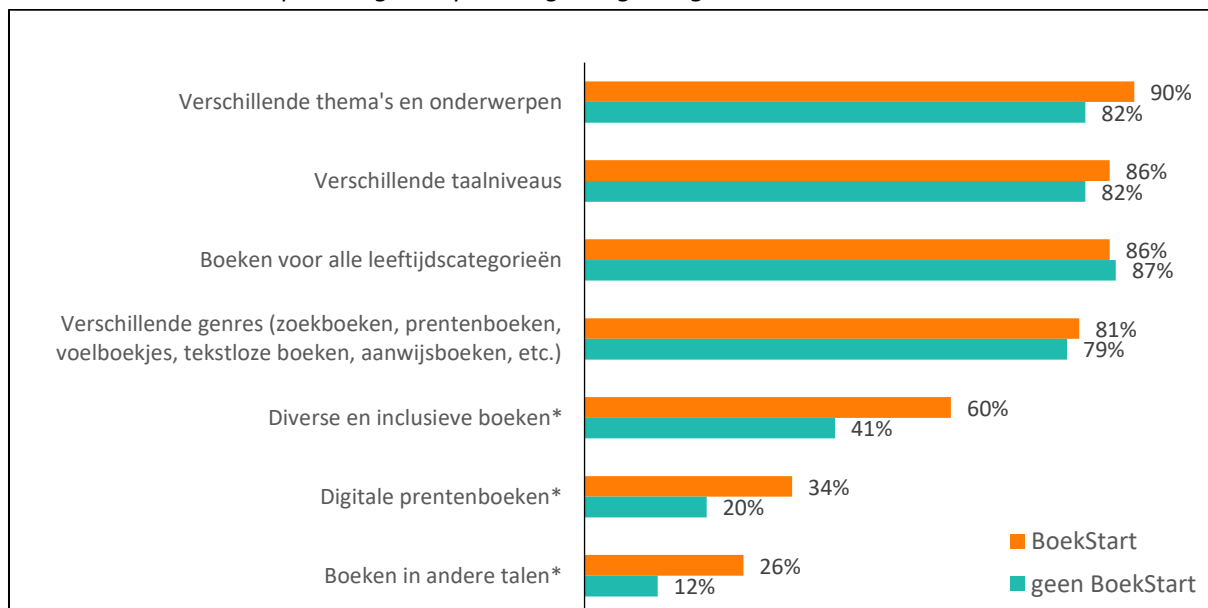

Basis: pedagogisch medewerkers die niet op een peuter- of verticale groep staan (n=209)

De prentenboekencollectie voor peuters is doorgaans groter dan de babyboekjescollectie (zie 3.1). Ongeveer een kwart (24%) van de pedagogisch medewerkers werkzaam bij een BoekStart-instelling die op een peuter- of verticale groep staat geeft aan dat de collectie uit meer dan zestig boeken bestaat. Voor niet-BoekStart-instellingen is dit minder, namelijk 12%.

3.3 Meerderheid pedagogisch medewerkers tevreden met collectie boeken

Is de collectie boeken op de volgende punten groot genoeg?

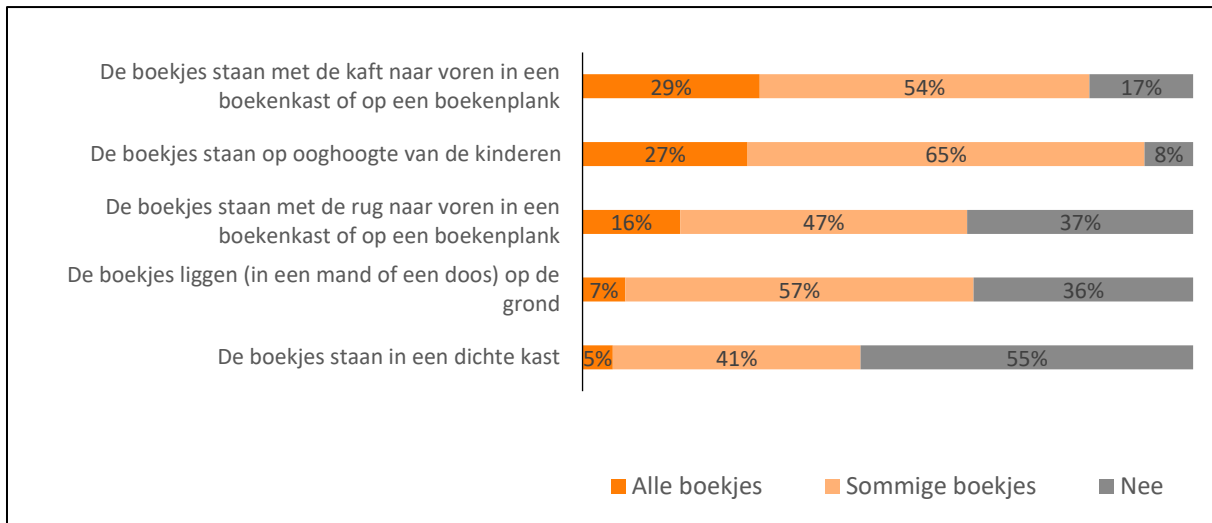

% 'Voldoende aanwezig'; Basis: pedagogisch medewerkers (n=266)

Met betrekking tot vier van de zeven uitgevraagde aspecten is de collectie volgens minstens acht op de tien pedagogisch medewerkers groot genoeg. Minder tevreden zijn zij met name over de aanwezigheid van digitale prentenboeken (34% BoekStart, 20% niet-BoekStart) en boeken in andere talen (26% BoekStart, 12% niet-BoekStart). Deze categorieën boeken worden bij BoekStart-instellingen wel relatief vaker als 'voldoende aanwezig' beoordeeld dan bij niet-BoekStart-instellingen. Hetzelfde geldt voor de aanwezigheid van diverse en inclusieve boeken (60% BoekStart, 41% niet-BoekStart).

3.4 In bijna alle kindcentra staan alle of sommige boeken op ooghoogte van de kinderen

Hoe worden de boeken gepresenteerd?

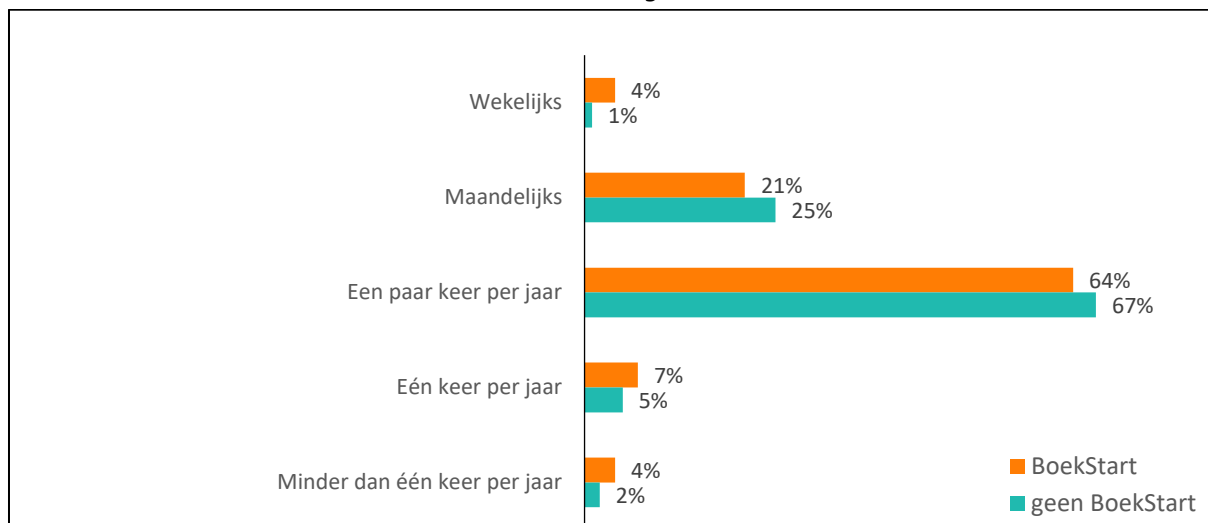
Basis: pedagogisch medewerkers (n=266)

De manier waarop de boeken staan gepresenteerd wisselt. Bijna een derde van de pedagogisch medewerkers geeft aan dat alle boekjes met de kaft naar voren in een boekenkast of op een boekenplank staan. Iets meer dan een kwart geeft aan dat alle boeken op ooghoogte van de kinderen staan. Verder geeft meer dan helft (55%) aan dat geen van de boeken in een dichte kast staan.

Bij BoekStart-instellingen staan de boeken veel vaker (37%) allemaal met de kaft naar voren in een boekenkast of op een boekenplank gepresenteerd dan bij niet-BoekStart-instellingen (19%).

3.5 Ruim zes op de tien instellingen koopt jaarlijks nieuwe boeken

Hoe vaak worden er nieuwe boeken voor de kinderen gekocht?

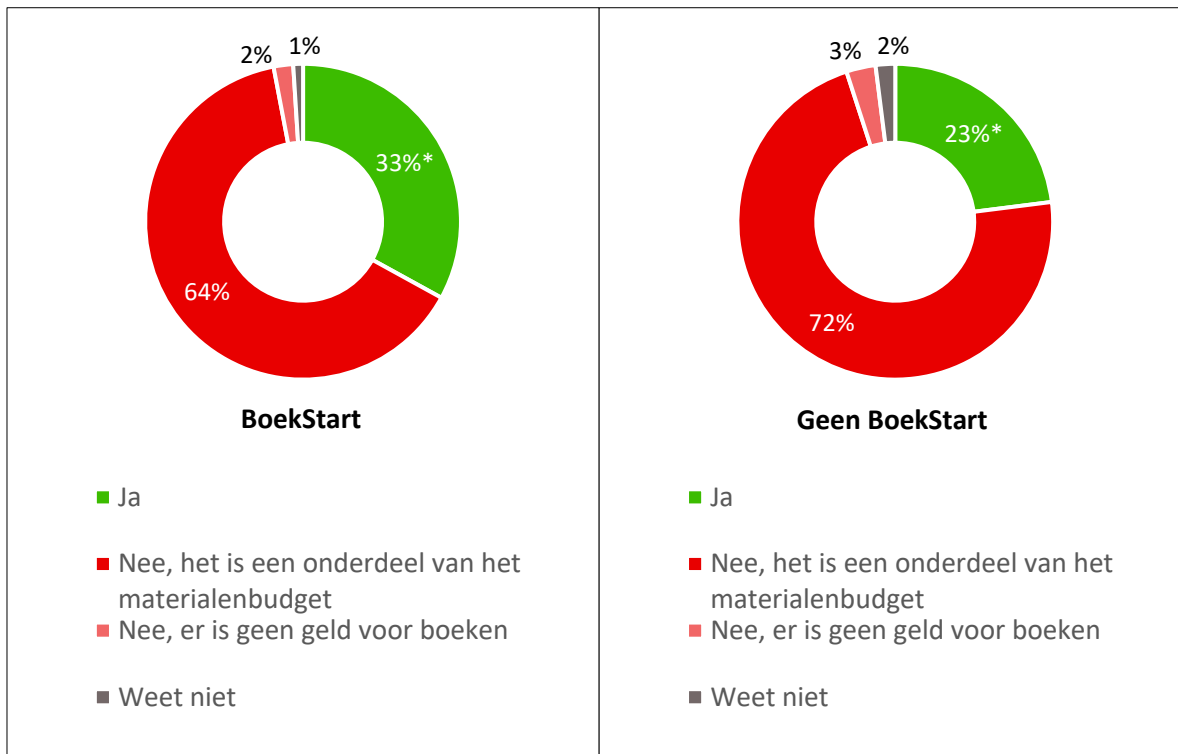

Basis: managers (n=200)

Een ruime meerderheid van de managers koopt een paar keer per jaar nieuwe boeken voor de kinderen. Dit geldt voor zowel managers van instellingen die met BoekStart werken als managers die niet met het programma werken.

3.6 Ruime meerderheid van de instellingen heeft geen speciaal boekenbudget

Is er een speciaal budget voor boeken?

Basis: managers (n=200)

Een derde (33%) van de BoekStart-instellingen en een kwart (23%) van de niet-BoekStart-instellingen heeft een speciaal boekenbudget. Bij een ruime meerderheid van de instellingen is er geen speciaal boekenbudget maar is dit onderdeel van het materialenbudget. 2% van de instellingen geeft aan dat er geen geld is voor boeken.

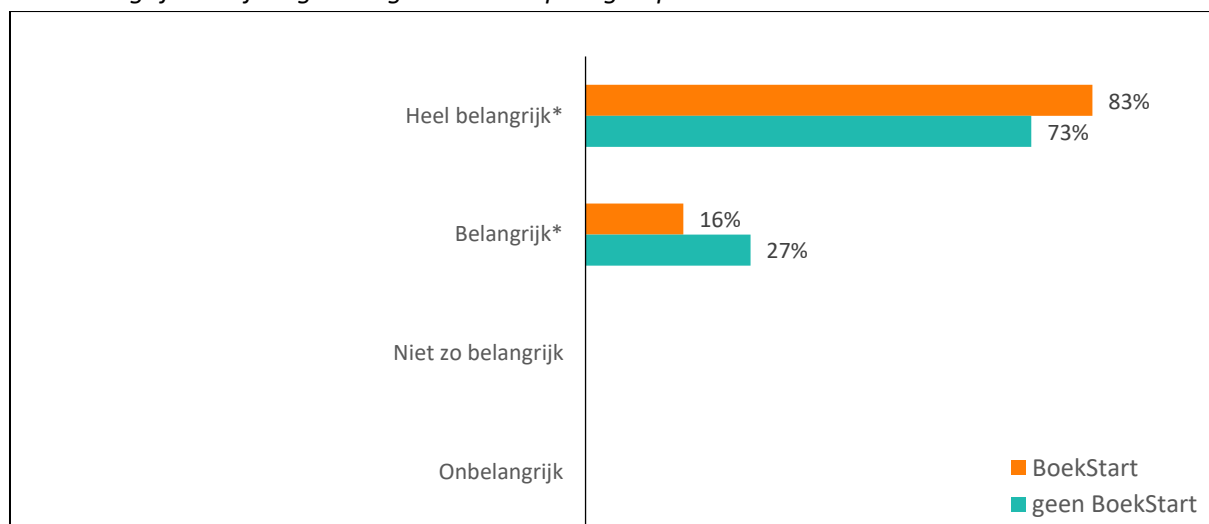
4 Het voorleesritueel

Samenvatting

- Voorlezen wordt door een ruime meerderheid van de pedagogisch medewerkers 'heel belangrijk' en 'heel leuk' gevonden, de rest vindt het 'belangrijk' en 'leuk'.
- Medewerkers die bij een BoekStart-instelling werken beoordelen het voorlezen vaker als 'heel belangrijk' en 'heel leuk'.
- Er wordt vaker voorgelezen naarmate de leeftijd van kinderen stijgt. Op BoekStart-instellingen wordt vaker dagelijks voorgelezen aan baby's dan op kindcentra die niet deelnemen aan BoekStart. Pedagogisch medewerkers van BoekStart-instellingen zoeken vaker van tevoren voorwerpen en bedenken vaker een activiteit voor na het voorlezen.
- Een minderheid zegt goed te weten hoe zij laagtaalvaardige ouders kunnen ondersteunen, helpen of adviseren bij het voorlezen thuis.

4.1 Alle pedagogisch medewerkers vinden regelmatig voorlezen (heel) belangrijk. Medewerkers van BoekStart-instellingen vinden dit relatief vaker 'heel belangrijk' dan medewerkers van niet-BoekStart-instellingen

Hoe belangrijk vind je regelmatig voorlezen op de groep?

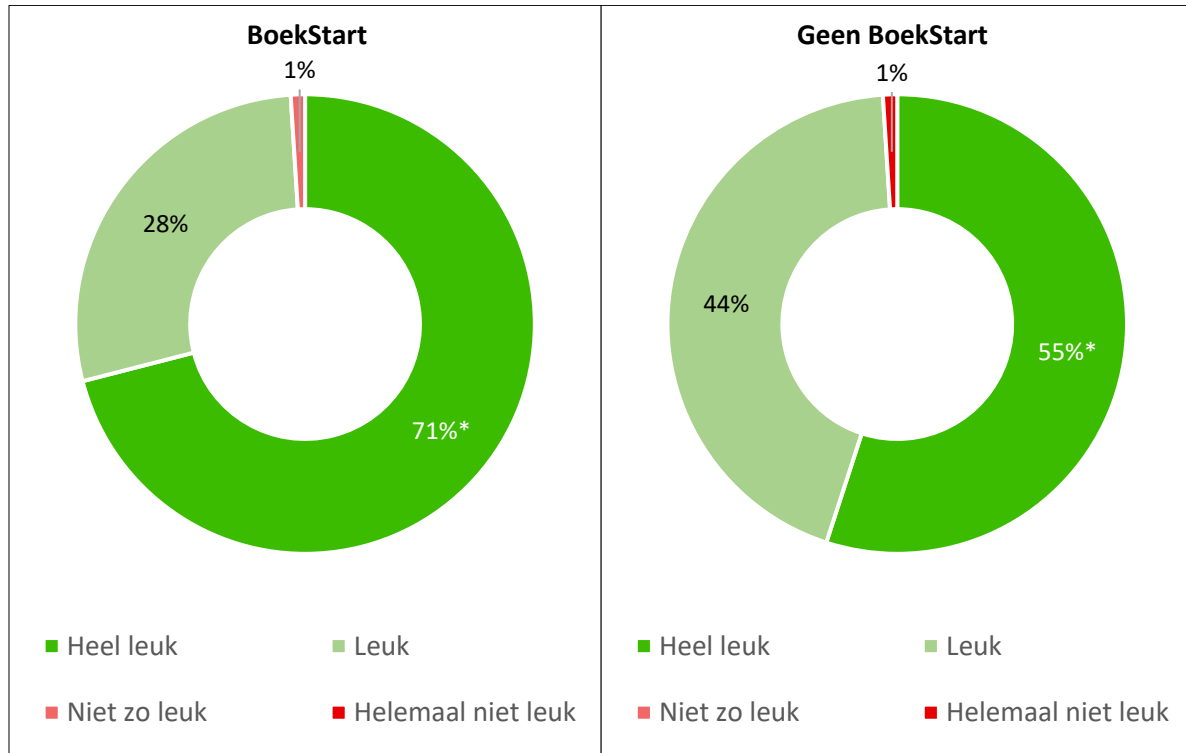

Basis: pedagogisch medewerkers (n=266)

Alle pedagogisch medewerkers vinden regelmatig voorlezen op de groep (heel) belangrijk. Zij die bij een BoekStart-instelling werken vinden dit vaker héél belangrijk (83%) dan medewerkers van een niet-BoekStart-instelling (73%).

4.2 Alle pedagogisch medewerkers vinden regelmatig voorlezen op de groep (heel) leuk. Medewerkers van BoekStart-instellingen vinden dit relatief veel vaker 'heel leuk' vergeleken met niet-BoekStart-instellingen.

Hoe leuk vind je regelmatig voorlezen op de groep?

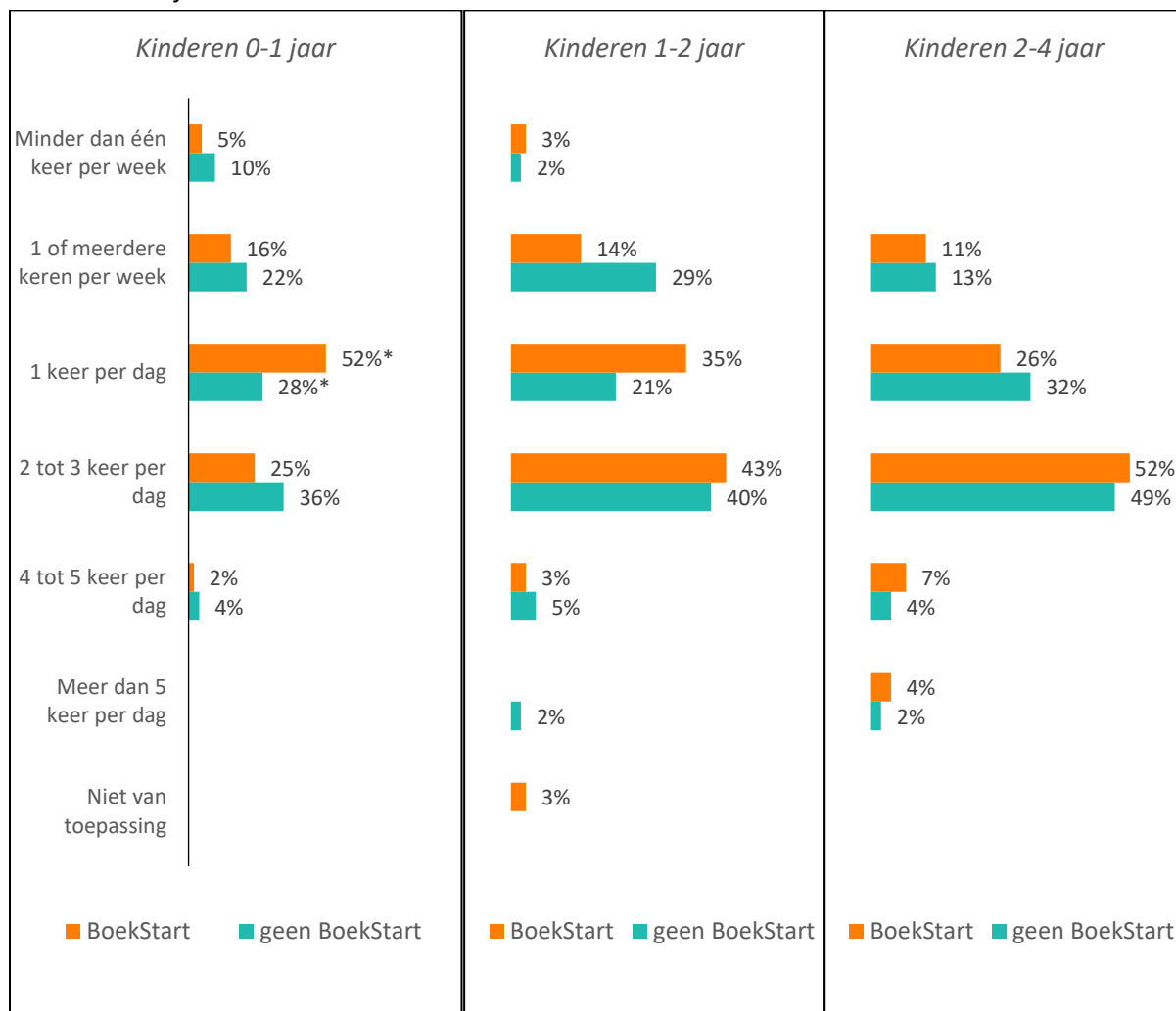

Basis: pedagogisch medewerkers (n=266)

99% van de pedagogisch medewerkers vindt regelmatig voorlezen op de groep (heel) leuk. Pedagogisch medewerkers die bij een BoekStart-instelling werken vinden voorlezen vaker héél leuk dan pedagogisch medewerkers die werkzaam zijn bij een instelling zonder BoekStart (71% versus 55%).

4.3 Er wordt vaker voorgelezen naar mate de leeftijd van kinderen stijgt. Op BoekStart-instellingen wordt vaker dagelijks voorgelezen aan 0- tot 2-jarigen dan op kindcentra die niet deelnemen aan BoekStart

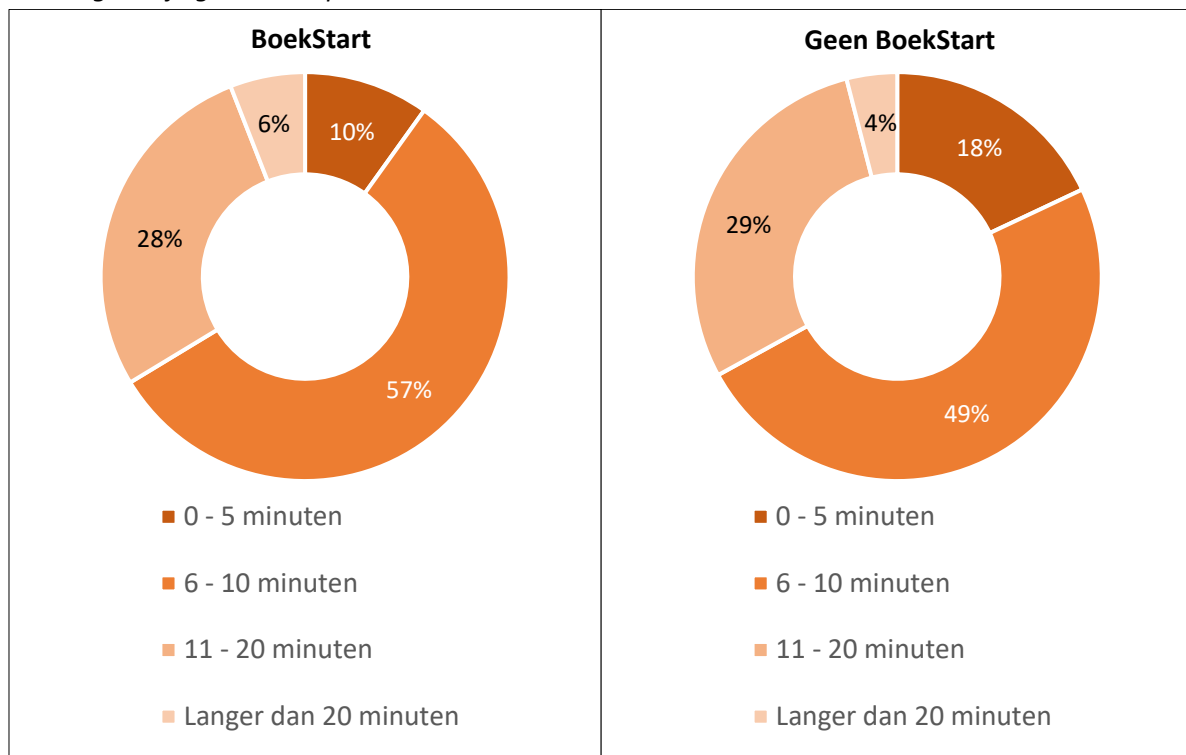
Hoe vaak lees je voor?

Basis: pedagogisch medewerkers (0-1 jaar: n=109 | 1-2 jaar: n=90 | 2-4 jaar: n=200)

Op groepen met kinderen van 1-2 jaar en groepen met kinderen van 2-4 jaar wordt er door meer instellingen 2 tot 3 keer per dag voorgelezen dan op groepen met 0- tot 1-jarigen. Dit geldt voor zowel BoekStart- als niet-BoekStart-instellingen. Daarnaast wordt er bij BoekStart-instellingen vaker dan bij niet-BoekStart-instellingen minstens één keer per dag voorgelezen aan kinderen van 0-1 jaar (79% versus 68%) en 1-2 jaar (81% versus 68%).

Hoelang lees je gemiddeld per voorleesbeurt voor?

Basis: pedagogisch medewerkers (n=266)

4.4 Bijna alle pedagogisch medewerkers proberen bij het voorlezen aan te sluiten bij de belevingswereld van kinderen. Maar weinig medewerkers maken gebruik van kant-en-klare boekactiviteiten en/of lessuggesties

Er volgen nu situaties die te maken hebben met voorlezen. Kun je per situatie aangeven in hoeverre die voor jou geldt?

Basis: pedagogisch medewerkers (n=266)

De vier situaties die op meer dan 80% van de pedagogisch medewerkers vaak of altijd van toepassing zijn, hebben te maken met het voorleesmoment zelf. Zo geldt voor 92% dat er tijdens het voorlezen wordt geprobeerd aan te sluiten bij de belevingswereld van de kinderen. Ook geldt voor meer dan 80% dat het voorlezen op een interactieve manier wordt benaderd: de medewerker stelt vragen en wijst dingen aan, of gaat in op vragen van kinderen.

Slechts een op de acht (13%) van de pedagogisch medewerkers maakt vaak of altijd gebruik van kant-en-klare boekenactiviteiten. 55% doet dit alleen soms. Pedagogisch medewerkers die niet bij een BoekStart-instelling werken geven vaker aan dat zij *nóóit* gebruikmaken van kant-en-klare boekactiviteiten (37%) dan medewerkers die wel bij een BoekStart-instelling werken (21%).

Er is een aantal verschillen zichtbaar tussen BoekStart- en niet-BoekStart-instellingen met betrekking tot de voorgelegde aspecten. BoekStart-instellingen...

- Sluiten vaker aan bij de belevingswereld van de kinderen (96% BoekStart, 89% niet-BoekStart);
- Maken vaker vaak of altijd gebruik van een verteltafel of andere attributen (49% BoekStart, 30% niet-BoekStart).

4.5 *Rupsje nooitgenoeg* door pedagogisch medewerkers genoemd als favoriete voorleesboek

Wat is je favoriete voorleesboek?

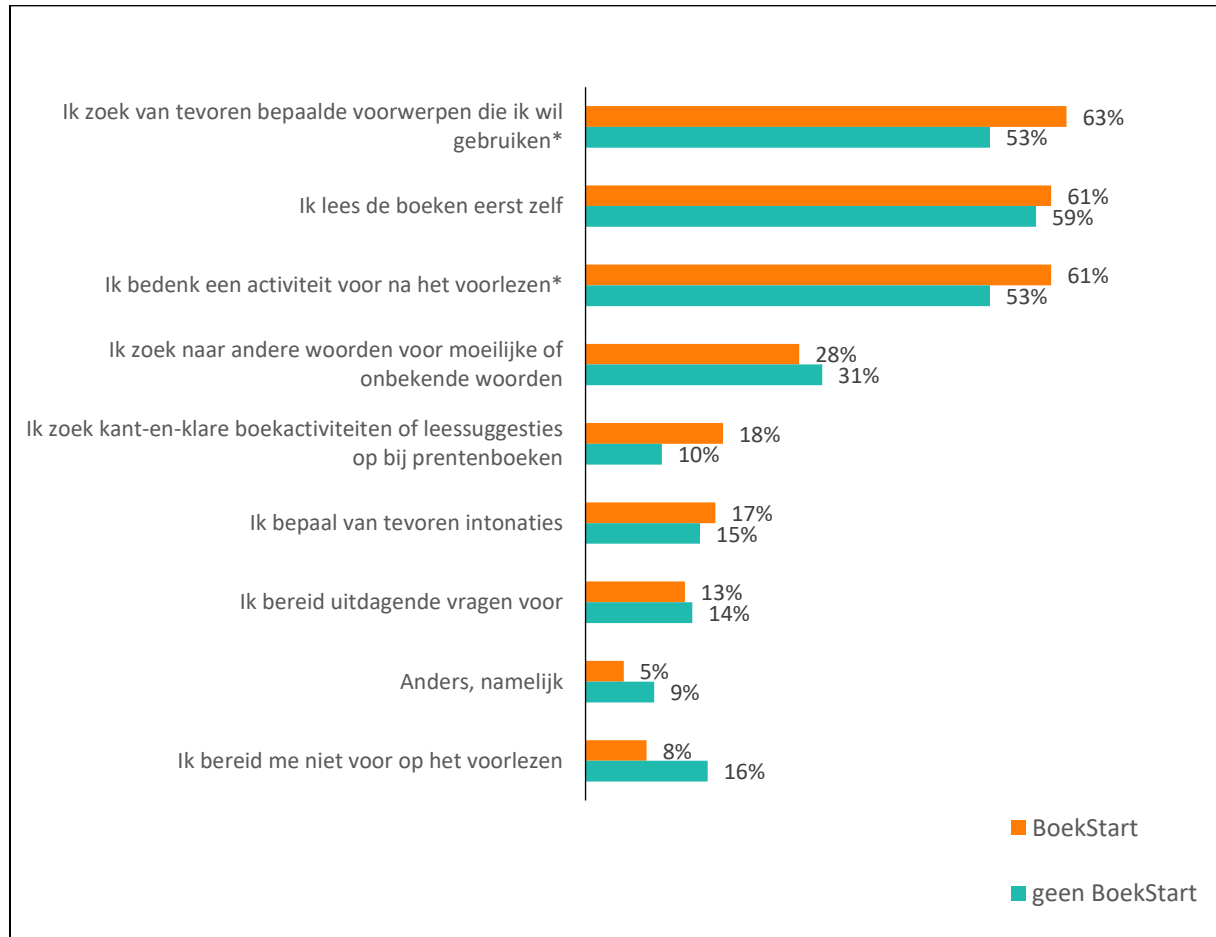
Basis: pedagogisch medewerkers (n=266)

De woordenwolke geeft een idee van de favoriete voorleesboeken (of boekenreeksen) van pedagogisch medewerkers. Hoe groter het woord, hoe vaker het is genoemd. Alleen zelfstandig naamwoorden en namen zijn in de woordenwolke te zien.

Met twintig vermeldingen is het klassieke *Rupsje Nooitgenoeg* van Eric Carl het populairste voorleesboek. Twee andere boeken worden meer dan tien keer genoemd: *Berenjacht* wordt dertien keer genoemd en dit geldt ook voor *Coco*. Hierna volgen *Boer Boris* en *De Gruffalo* (allebei negen keer).

4.6 Ruim de helft van de pedagogisch medewerkers bereidt zich voor op het voorlezen door begeleidende voorwerpen te zoeken, de boeken zelf te lezen en/of een activiteit te bedenken

Welke van de volgende zaken doe je ter voorbereiding van het voorlezen?

Basis: pedagogisch medewerkers (n=266)

Op de vraag welke zaken pedagogisch medewerkers doen ter voorbereiding op het voorlezen, geeft een meerderheid aan van tevoren voorwerpen te zoeken om bij het voorlezen te gebruiken, de boeken eerst zelf te lezen en/of een activiteit voor na het voorlezen te bedenken.

Medewerkers van BoekStart-instellingen zoeken relatief vaker voorwerpen om te gebruiken (63% BoekStart, 53% niet-BoekStart) en/of bedenken een activiteit voor na het voorlezen (61% versus 53%).

4.7 Er wordt door pedagogisch medewerkers nog maar weinig gebruikgemaakt van (digitale) boeken in de eigen taal van de kinderen

Heb je een speciale aanpak voor anderstalige kinderen of kinderen met een taalachterstand?
Meerdere antwoorden mogelijk.

Basis: pedagogisch medewerkers (n=266)

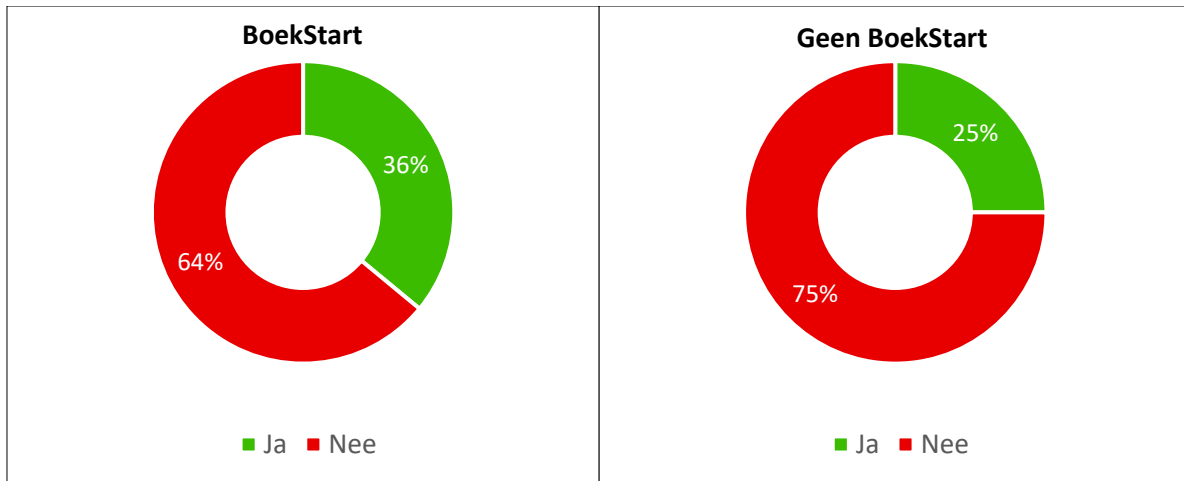
De meerderheid van de pedagogisch medewerkers wijst veel aan, benoemt veel en herhaalt veel om anderstalige kinderen of kinderen met een taalachterstand vooruit te helpen. Verder leest ruim de helft (ook) voor in kleine groepjes of individueel. Daarnaast valt op dat digitale prentenboeken en boeken in de eigen thuistaal maar weinig worden gebruikt. Er zijn met betrekking tot deze resultaten geen verschillen tussen BoekStart- en niet-BoekStart-instellingen.

Pedagogisch medewerkers is ook gevraagd of zij weten hoe zij laagtaalvaardige ouders kunnen ondersteunen, helpen of adviseren bij het voorlezen thuis. Slechts een minderheid zegt dit te weten,

hoewel meer pedagogisch medewerkers van BoekStart-instellingen (38%) dan van niet-BoekStart-instellingen (25%) zegt dit te weten. Van de pedagogisch medewerkers van zowel BoekStart- als niet-BoekStart-instellingen zegt ongeveer de helft dit 'een beetje' te weten.

4.8 Ruime meerderheid pedagogisch medewerkers kijkt niet met kinderen naar digitale prentenboeken

Kijk je met de kinderen naar digitale prentenboeken?

Basis: pedagogisch medewerkers (n=266)

Een ruime meerderheid van de pedagogisch medewerkers geeft aan níet naar digitale prentenboeken te kijken met de kinderen. Er zijn geen significante verschillen tussen BoekStart-instellingen en niet-BoekStart-instellingen.

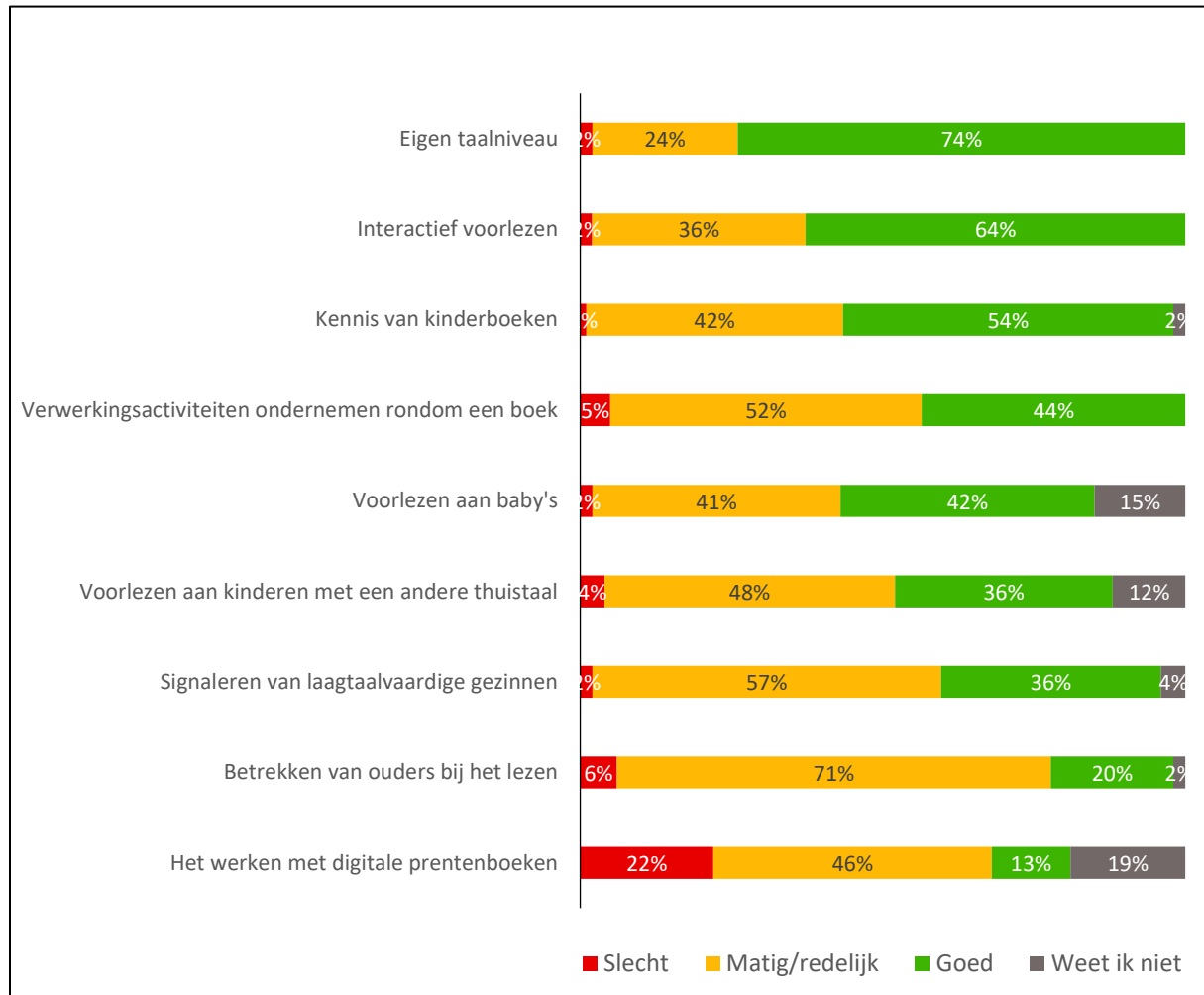
5 Deskundigheid

Samenvatting

- Van alle uitgevraagde vaardigheden van pedagogisch medewerkers op het gebied van leesbevordering, beoordelen managers het eigen taalniveau van pedagogisch medewerkers het hoogst. De vaardigheden met betrekking tot het gebruik van digitale prentenboeken worden het laagst beoordeeld. Daarnaast vindt slechts een op de vijf managers dat hun pedagogisch medewerkers na hun opleiding voldoende kennis en vaardigheden bezitten met betrekking tot voorlezen en leesbevordering. De pedagogisch medewerkers zelf beamen dit.
- Pedagogisch medewerkers die werkzaam zijn bij BoekStart-instellingen beoordelen hun eigen kennis van het boekenaanbod hoger dan pedagogisch medewerkers van instellingen zonder BoekStart.
- Een meerderheid van de pedagogisch medewerkers vindt het (een beetje) moeilijk om digitale prentenboeken voor te lezen, om ouders te stimuleren thuis te lezen, om laagtaalvaardige gezinnen te signaleren en om rekening te houden met de verschillende thuistalen van kinderen. Pedagogisch medewerkers beoordelen hun vaardigheid met betrekking tot vloeiend voorlezen het best.
- Ongeveer een derde van de instellingen biedt minder dan één keer per jaar (maar weleens) scholingsmogelijkheden aan. Bij BoekStart-instellingen gebeurt dit vaker. Pedagogisch medewerkers van deze instellingen hebben vaker scholing over voorlezen gevolgd dan pedagogisch medewerkers van instellingen zonder BoekStart.
- Managers hebben over het algemeen een grotere informatiebehoefte voor zichzelf dan dat pedagogisch medewerkers dat hebben. De grootste behoefte hebben zij aan informatie over omgaan met taalachterstanden en omgaan met meertaligheid.

5.1 Managers beoordelen pedagogisch medewerkers het best op het eigen taalniveau en interactief voorlezen. De grootste winst valt te behalen wat betreft het werken met digitale prentenboeken

Hoe schat je de vaardigheden in van de pedagogisch medewerkers in jouw instelling op de volgende gebieden?

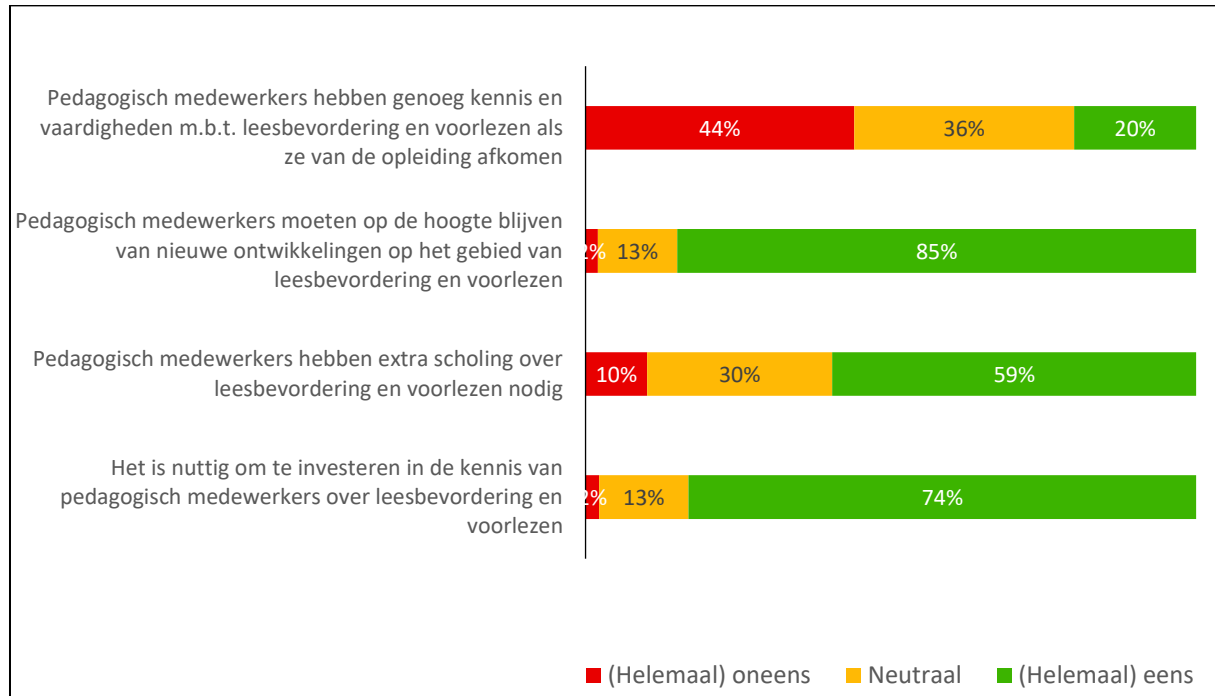
Basis: managers (n=200)

Managers zijn vooral te spreken over de vaardigheden van hun pedagogisch medewerkers als het gaat om het eigen taalniveau (74% 'goed', 2% 'slecht'), interactief voorlezen (64% en 2%) en hun kennis van kinderboeken (54% en 1%). Minder te spreken zijn managers over de vaardigheden met betrekking tot het werken met digitale prentenboeken: 22% geeft aan dat deze 'slecht' zijn. 19% van de managers weet niet hoe de pedagogisch medewerkers het op dit gebied doen. Ook het betrekken van ouders bij het lezen wordt door een ruime meerderheid van de managers niet als goed genoeg beoordeeld: 71% geeft aan de vaardigheden van pedagogisch medewerkers op dit gebied 'matig' of 'redelijk' te vinden.

Managers van niet-BoekStart-instellingen vinden de vaardigheden van hun pedagogisch medewerkers op het gebied van het signaleren van laagtaalvaardige gezinnen vaker 'goed' dan managers van BoekStart-instellingen (53% versus 36%).

5.2 Ruim een kwart van de managers vindt dat pedagogisch medewerkers na hun opleiding onvoldoende kennis en vaardigheden hebben met betrekking tot leesbevordering en voorlezen

In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen?

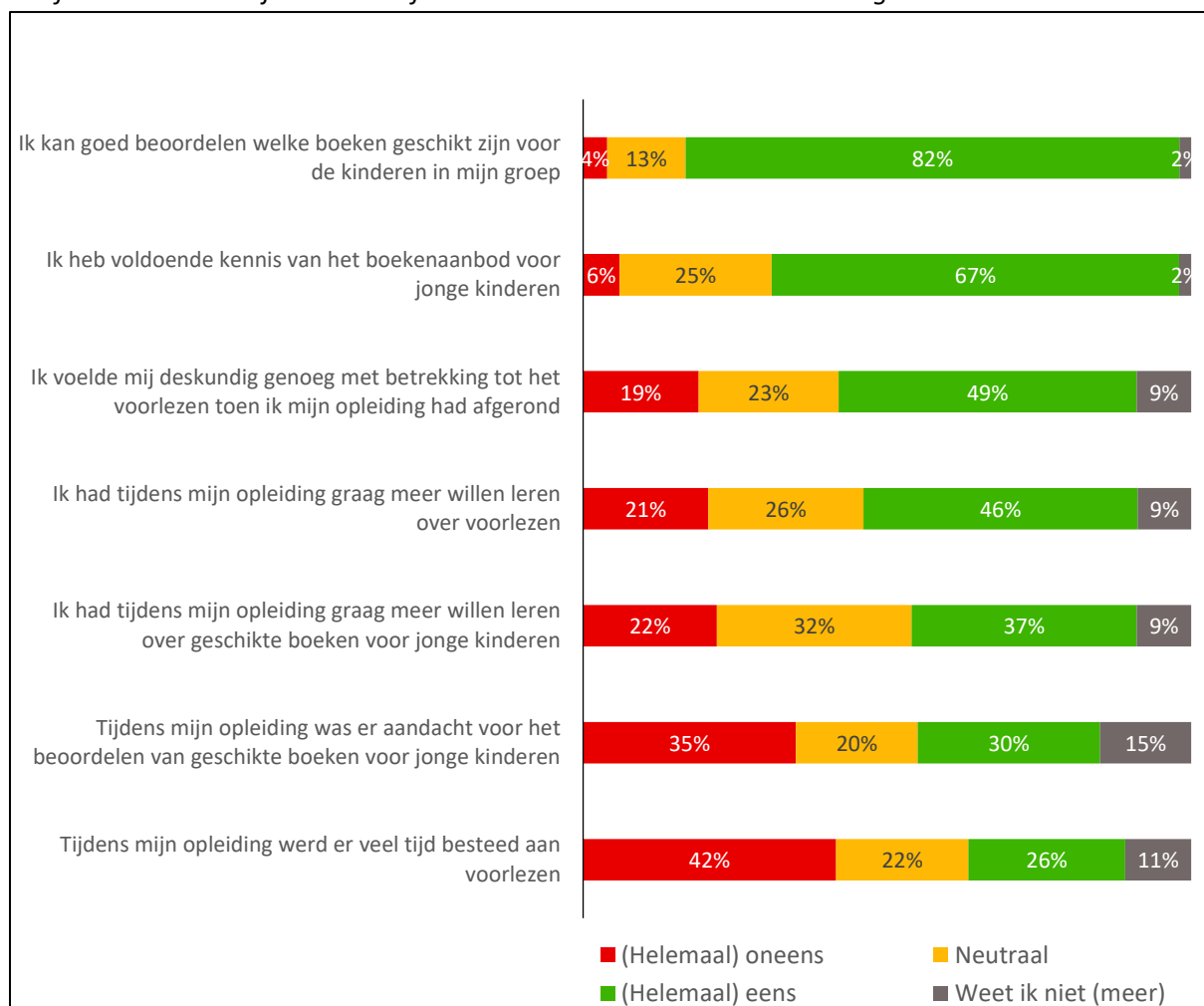

Basis: managers (n=200)

Slechts een op de vijf managers (20%) is het eens met de stelling dat pedagogisch medewerkers wanneer zij van hun opleiding afkomen voldoende kennis en vaardigheden hebben met betrekking tot leesbevordering en voorlezen. 44% van de managers is het zelfs oneens of helemaal oneens met die stelling. Verder is 85% van mening dat pedagogisch managers op de hoogte moeten blijven van nieuwe ontwikkelingen op het gebied van leesbevordering en voorlezen. Meer dan de helft (59%) van de managers vindt dat de medewerkers extra scholing over leesbevordering en voorlezen nodig hebben. BoekStart- en niet-BoekStart-instellingen verschillen hierin niet.

5.3 Bijna een op de vijf pedagogisch medewerkers voelde zich niet deskundig genoeg met betrekking tot voorlezen na het afronden van de opleiding

Geef aan in hoeverre je het eens of oneens bent met onderstaande stellingen.

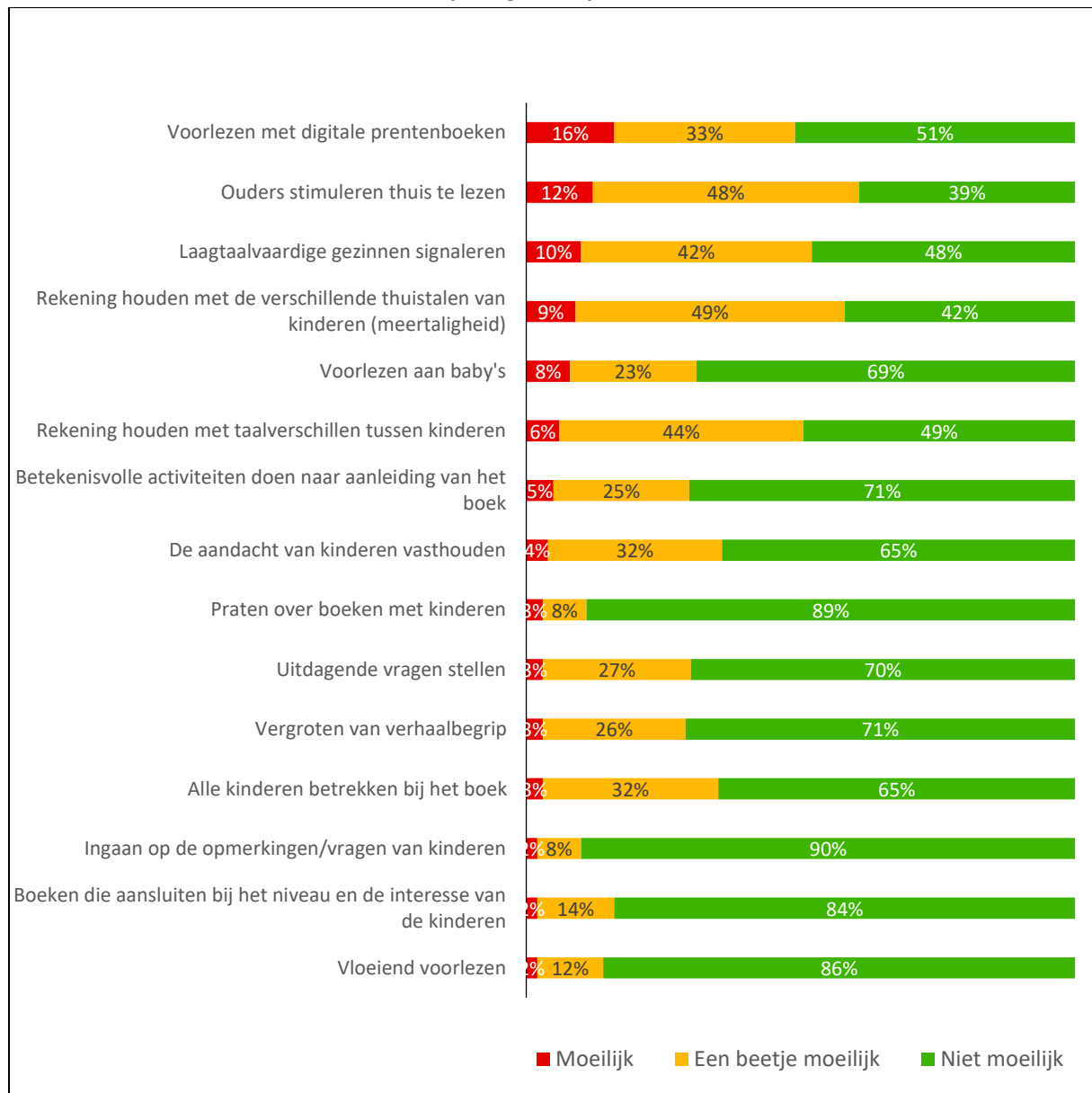
Basis: pedagogisch medewerkers (n=266)

Een kwart van de pedagogisch medewerkers vindt dat er tijdens de opleiding veel tijd werd besteed aan voorlezen, 42% is het oneens of helemaal oneens met deze stelling. Eenzelfde beeld is te zien met betrekking tot de aandacht die er tijdens de opleiding was voor het beoordelen van geschikte boeken voor jonge kinderen (35% oneens of helemaal oneens). Wel is een ruime meerderheid (82%) van mening dat zij goed kunnen beoordelen welke boeken geschikt zijn voor kinderen in hun groep.

Pedagogisch medewerkers van BoekStart-instellingen vinden vaker dat er op hun opleiding aandacht was voor het beoordelen van geschikte boeken voor jonge kinderen (47% BoekStart, 29% niet-BoekStart). Ook beoordelen zij hun eigen kennis van het boekenaanbod voor jonge kinderen hoger (77% BoekStart, 65% niet-BoekStart).

5.4 Differentiëren tussen verschillende groepen kinderen wordt door deel pedagogisch medewerkers moeilijk gevonden. Zo heeft een op de tien moeite met het signaleren van laagtaalvaardige gezinnen en/of met het rekening houden met meertaligheid. De helft van de pedagogisch medewerkers vindt voorlezen met digitale prentenboeken (een beetje) moeilijk

Welke onderdelen van het voorlezen vind je nog moeilijk?

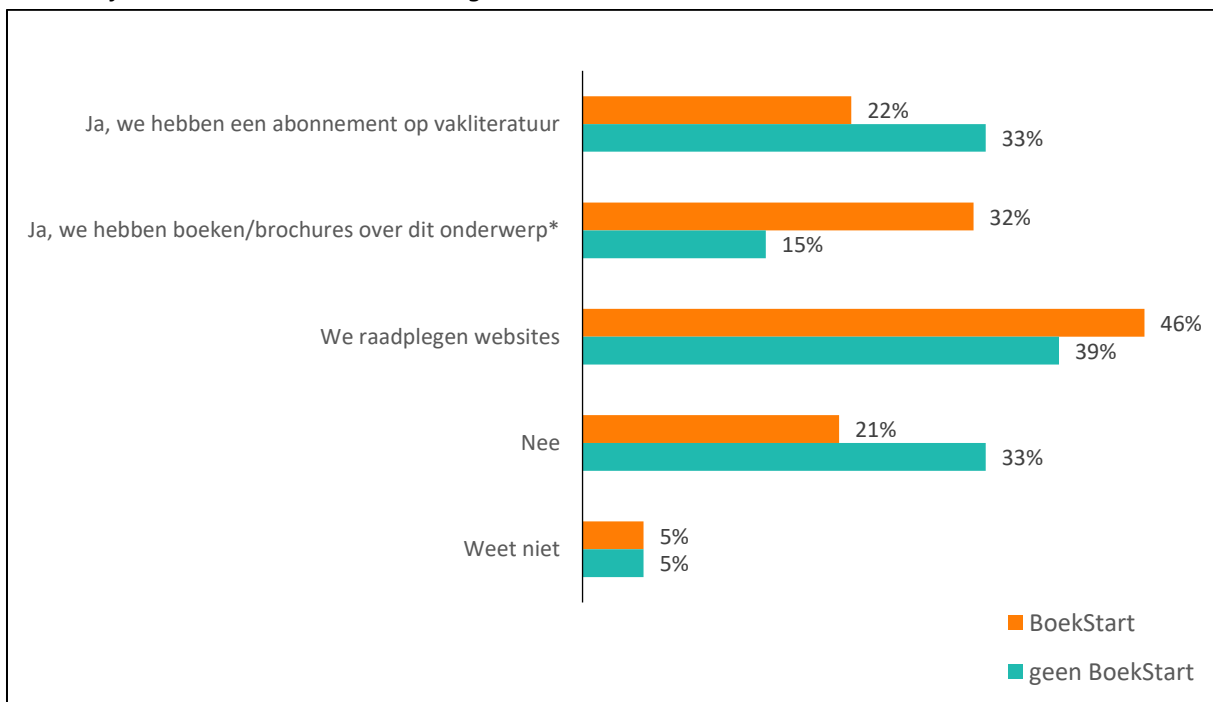
Basis: pedagogisch medewerkers (n=266)

Bijna de helft (49%) van de pedagogisch medewerkers geeft aan in bepaalde mate moeite te hebben met het voorlezen met digitale prentenboeken. 16% vindt dit moeilijk en 33% een beetje moeilijk. Daarnaast blijkt differentiëren tussen verschillende groepen ouders en kinderen voor relatief veel pedagogisch medewerkers lastig. Zo geven pedagogisch medewerkers aan dat zij moeite hebben met het signaleren van laagtaalvaardige gezinnen, met het rekening houden met verschillende thuistalen en met het rekening houden met taalverschillen tussen kinderen. Het ingaan op de opmerkingen of

vragen van kinderen wordt door negen op de tien (90%) als 'niet moeilijk' bestempeld. Ook boeken vinden die aansluiten bij het niveau en de interesse van de kinderen en vloeiend voorlezen wordt door een grote meerderheid van de medewerkers als niet moeilijk ervaren.

5.5 Een kwart van de instellingen beschikt over vakliteratuur, boeken of brochures, meer dan vier op de tien bezoekt websites

Beschikt jouw kindcentrum over achtergrondliteratuur over voorlezen kinderboeken?

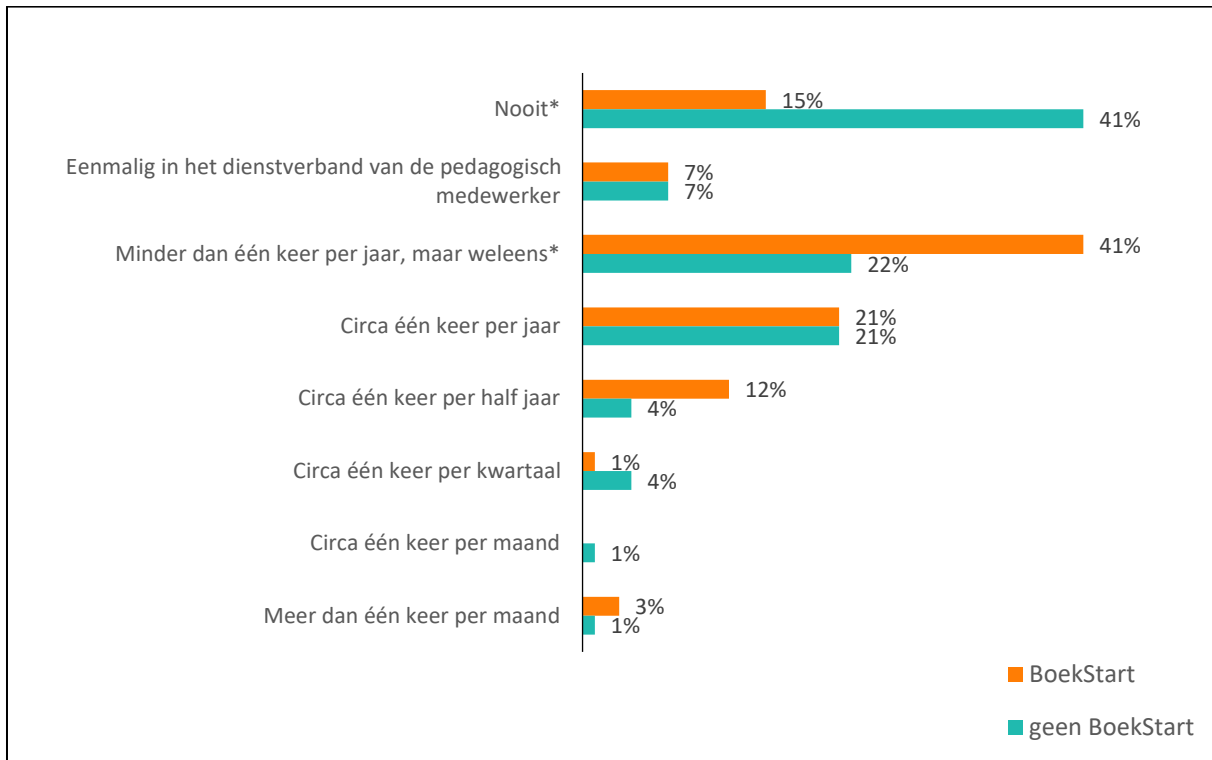
Basis: managers (n=200)

Managers geven het vaakst aan dat zij via websites aan achtergrondliteratuur komen: meer dan vier op de tien doet dit. Daarnaast geeft een kwart aan een abonnement op vakliteratuur te hebben en/of over boeken of brochures te beschikken.

BoekStart-instellingen beschikken vaker over boeken of brochures: 32% tegenover van 15% van de niet-BoekStart-instellingen.

5.6 BoekStart-instellingen bieden pedagogisch medewerkers vaker mogelijkheden tot scholing aan dan niet-BoekStart-instellingen. Op vier van de tien niet-BoekStart-instellingen wordt nooit scholing aangeboden.

Hoe vaak worden scholingsmogelijkheden aangeboden over leesbevordering en voorlezen aan pedagogisch medewerkers?

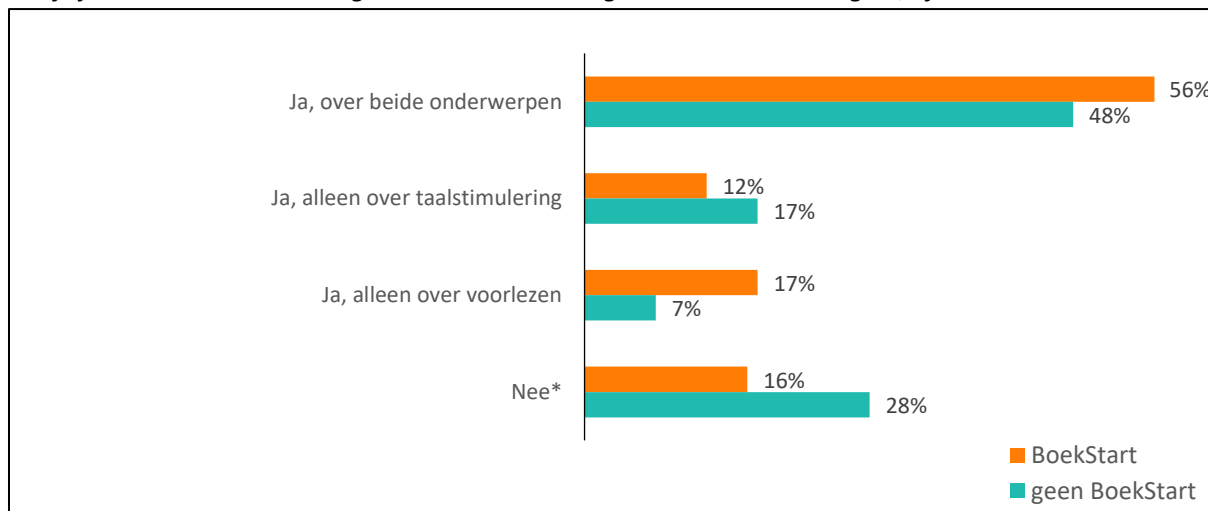
Basis: managers (n=200)

Vier op de tien BoekStart-instellingen (41%) biedt pedagogisch medewerkers minder dan één keer per jaar scholingsmogelijkheden op het gebied van leesbevordering en voorlezen aan. 37% doet dit vaker.

Op 41% van de niet-BoekStart-instellingen worden nooit scholingsmogelijkheden aangeboden. Dit percentage is ruim twee keer zo groot als bij instellingen die wel met BoekStart werken (15%).

5.7 Circa de helft van de instellingen heeft deelgenomen aan scholing over zowel taalstimulering als voorlezen

Heeft jouw kindcentrum deelgenomen aan scholing over taalstimulering en/of voorlezen?

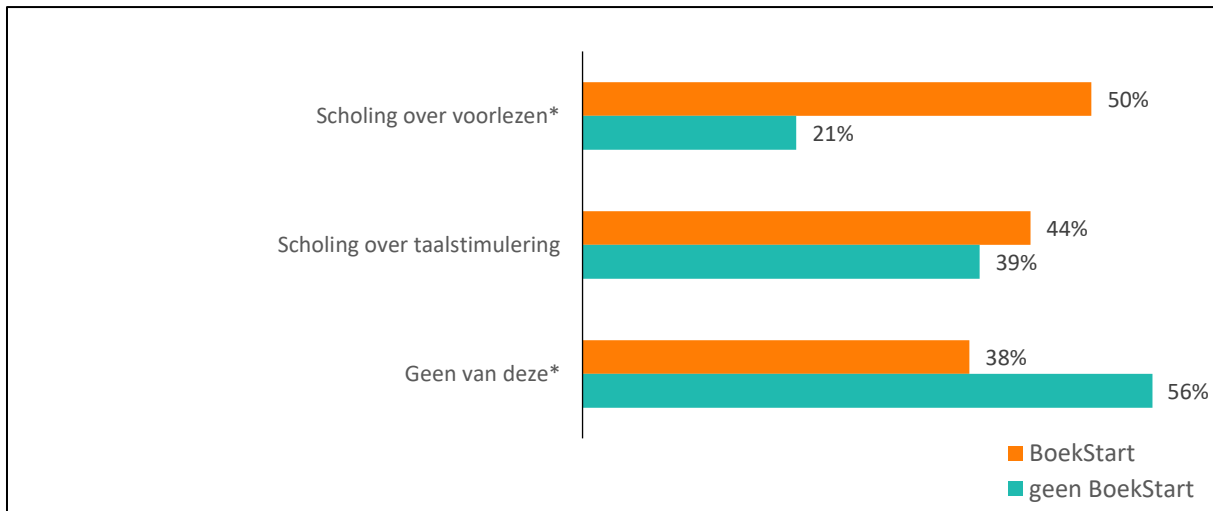

Basis: managers (n=200)

Circa de helft van de managers geeft aan dat hun kindcentrum heeft deelgenomen aan scholing over zowel taalstimulering als voorlezen. Meer dan een kwart van de managers van niet-BoekStart-instellingen geeft aan niet meegedaan te hebben aan scholing.

5.8 Pedagogisch medewerkers die bij een BoekStart-instelling werken hebben veel vaker scholing over voorlezen gevolgd

Aan welke scholing heb je deelgenomen in aanvulling op jouw opleiding?

Basis: pedagogisch medewerkers (n=266)

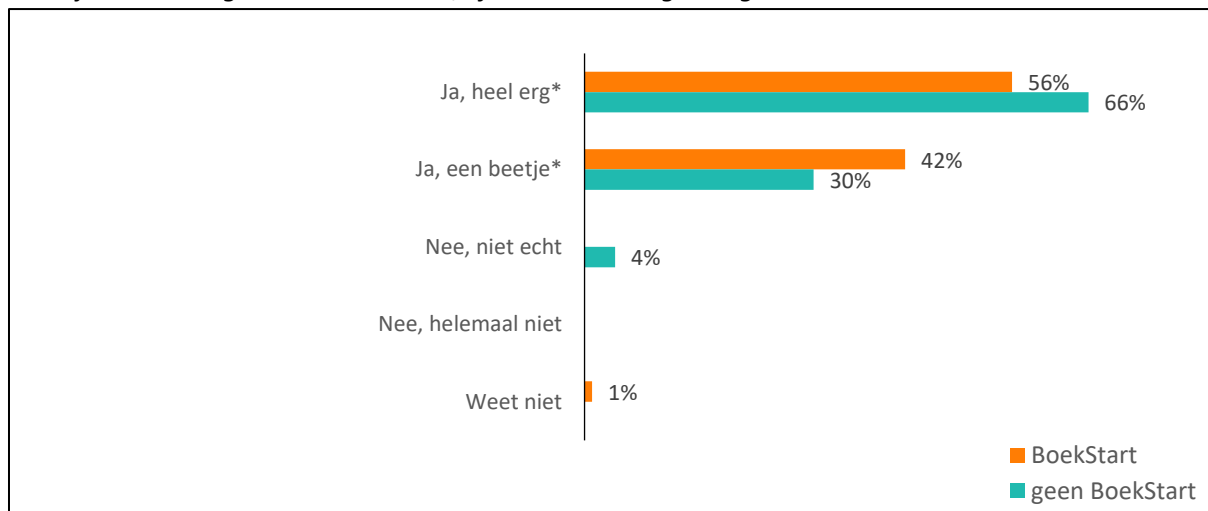
De helft van de pedagogisch medewerkers die werkzaam zijn bij een BoekStart-instelling heeft scholing over voorlezen gevolgd, tegenover slechts 21% van de medewerkers van een niet-BoekStart-instelling. Onder de laatstgenoemde groep is – in tegenstelling tot onder de BoekStart-instellingen – scholing over taalstimulering juist de meest gevolgde scholing (39%).

Vervolgens is gevraagd een inschatting te geven van hoelang geleden de scholing is gevolgd. Respondenten die scholing over voorlezen hebben gevolgd deden dat gemiddeld drie jaar geleden.* Hetzelfde geldt voor medewerkers die scholing over taalstimulering hebben gevolgd.*

**) Hierbij is uitgegaan van de mediaan. Het gemiddelde bij voorlezen is zes jaar. Het gemiddelde bij taalstimulering is vijf jaar.*

5.9 Ruim de helft van de pedagogisch medewerkers die scholing hebben gevolgd vond dit heel erg nuttig

Vond je de scholing over voorlezen en/of taalstimulering nuttig?

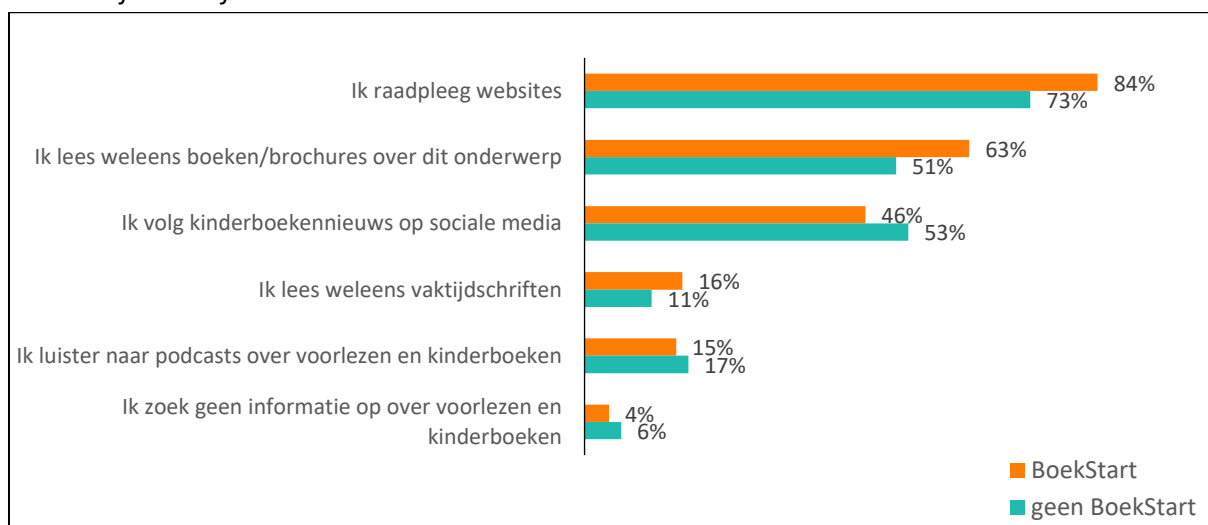

Basis: pedagogisch medewerkers die scholing hebben gevolgd (n=129)

Ruim de helft van de pedagogisch medewerkers die een scholing hebben gevolgd geeft aan deze heel erg nuttig gevonden te hebben. Slechts 4% van de medewerkers van niet-BoekStart-instellingen vond deze niet nuttig. Pedagogisch medewerkers van niet-BoekStart-instellingen beoordelen de scholing vaker als 'heel erg nuttig' (56% BoekStart, 66% niet-BoekStart), terwijl bij 'een beetje nuttig' het omgekeerde te zien is (42% BoekStart, 30% niet-BoekStart).

5.10 Pedagogisch medewerkers raadplegen met name websites om aan informatie te komen

Hoe kom je aan informatie over voorlezen en kinderboeken?

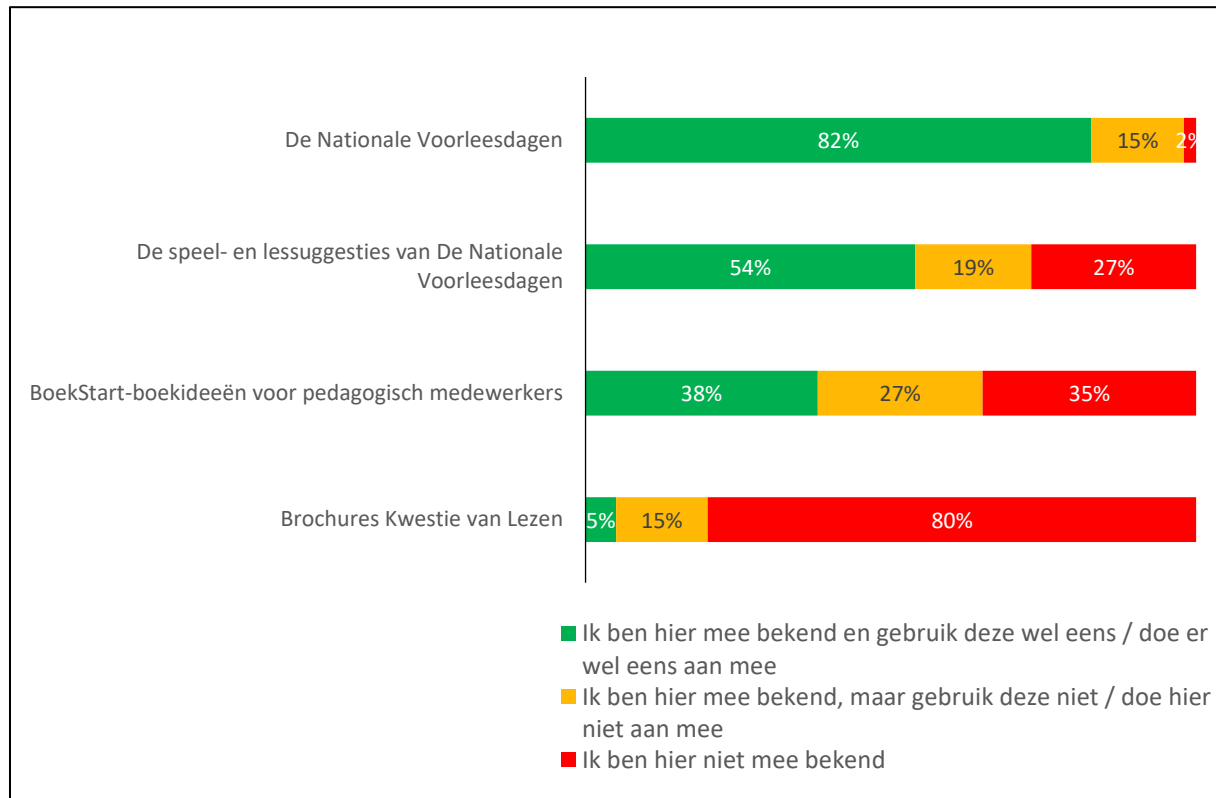

Basis: pedagogisch medewerkers (n=266)

Een ruime meerderheid raadpleegt websites om aan informatie over voorlezen en kinderboeken te komen.

5.11 Bijna alle pedagogische medewerkers zijn bekend met De Nationale Voorleesdagen en een meerderheid doet hier weleens aan mee

Ben je bekend met de volgende producten/campagnes van Stichting Lezen? Geef alsjeblieft ook aan of je deze weleens gebruikt of hieraan meedoet.

Basis: pedagogisch medewerkers (n=266)

Bijna alle pedagogisch medewerkers (97%) is bekend met de Nationale Voorleesdagen. 82% doet hier ook aan mee. Ook zijn zij in meerderheid bekend met de speel- en leessuggesties van de Nationale Voorleesdagen (73%) en het bestaan van BoekStart-boekideeën (65%). De participatiegraad ligt hier echter een stuk lager.

De brochures van Kwestie van Lezen komen maar een op de vijf pedagogisch medewerkers bekend voor. Slechts 5% gebruikt deze weleens.

Of pedagogisch medewerkers bekend zijn met deze vier producten of campagnes van Stichting Lezen en of zij die weleens gebruiken, hangt samen met het wel of niet bij een BoekStart-instelling werken: Pedagogisch medewerkers van BoekStart-instellingen...

- Zijn vaker bekend met de Nationale Voorleesdagen én doen hier weleens aan mee (BoekStart 94%, niet-BoekStart 77%)

- Zijn vaker bekend met de speel- en leessuggesties van de Nationale Voorleesdagen én gebruiken deze weleens (BoekStart 66%, niet-BoekStart 55%)
- Zijn veel vaker bekend met BoekStart-boekideeën én gebruiken deze weleens (71% BoekStart, 13% niet-BoekStart)
- Zijn vaker bekend met de brochures Kwestie van Lezen (28% BoekStart, 13% niet-BoekStart). Het percentage pedagogisch medewerkers van BoekStart-instellingen dat er zowel mee bekend is als er gebruik van maakt is niet groter of kleiner.

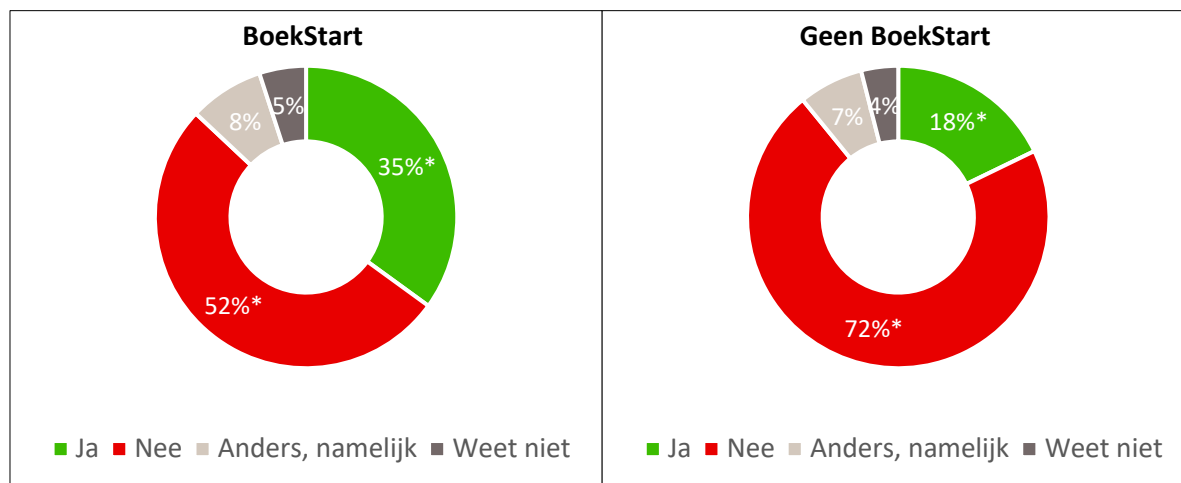
6 Samenwerking

Samenvatting

- Een meerderheid van de kindcentra zoeken geen samenwerking met de basisschool op het vlak van het taal- en leesbeleid, hoewel BoekStart-instellingen vaker de samenwerking opzoeken dan niet-BoekStart-instellingen.
- Kindcentra werken regelmatig samen met de bibliotheek. Deze samenwerking kan er op verschillende manieren uitzien. Meer dan de helft leent regelmatig boeken van de bibliotheek.
- BoekStart-instellingen werken veel vaker samen met de bibliotheek dan instellingen zonder BoekStart. Een derde van de instellingen zonder BoekStart werkt niet of zelden samen met de bibliotheek.
- BoekStart-instellingen betrekken ouders relatief vaak, met name met betrekking tot het vertellen welke mogelijkheden er bij de bibliotheek zijn. Bijna alle pedagogisch medewerkers zien het als hun taak om ouders bewust te maken van het belang van voorlezen.

6.1 BoekStart-instellingen zoeken vaker samenwerking op met basisschool dan niet-BoekStart-instellingen.

Wordt er samenwerking gezocht wat betreft het taal- en leesbeleid tussen het kindcentrum en de basisschool?

Basis: managers (n=200)

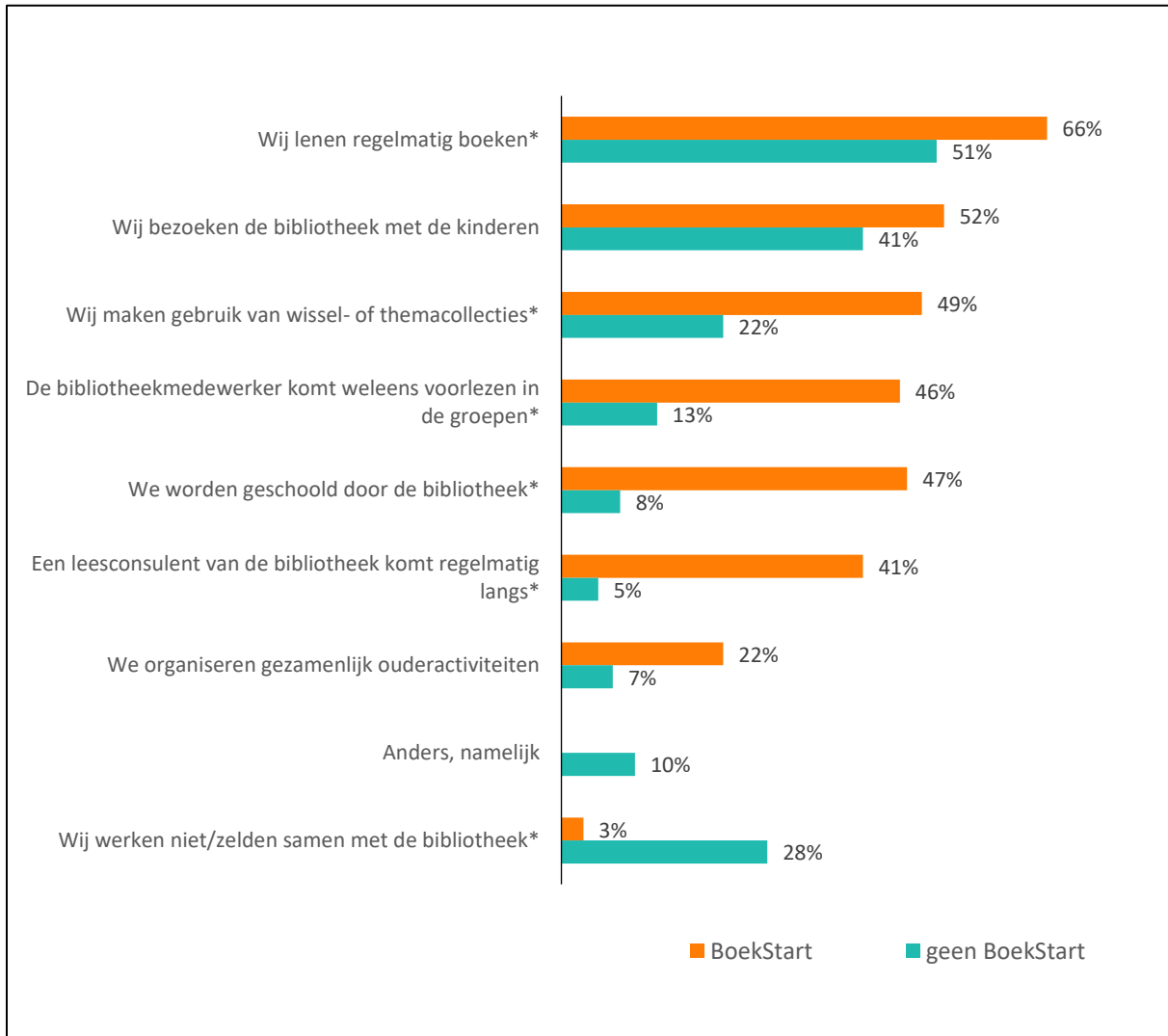
BoekStart-instellingen zoeken ongeveer twee keer vaker dan niet-BoekStart-instellingen de samenwerking op met de basisschool (35% versus 18%).

Managers die aangeven dat een dergelijke samenwerking bestaat is vervolgens een open vraag gesteld naar de inhoud van de samenwerking ('*Waaruit bestaat de samenwerking met de basisschool?*'). De antwoorden hierop lopen uiteen. De volgende manieren en doelen om samen te werken worden veel genoemd:

- Gezamenlijke activiteiten tijdens campagnes (bijv. De Nationale Voorleesdagen, Voorleesontbijt, Kinderboekenweek);
- Gezamenlijke projecten of thema's;
- Kennisuitwisseling of dialoog;
- Uitwisseling van voorlezers (bijv. basisschoolkinderen die komen voorlezen).

6.2 Meer dan de helft van de kindcentra leent regelmatig boeken bij de bibliotheek. BoekStart-instellingen werken in het algemeen vaker samen met de bibliotheek dan niet-BoekStart-instellingen.

Hoe werkt jouw instelling samen met de bibliotheek?

Basis: managers (n=200)

Meer dan de helft van de managers geeft aan dat hun instelling regelmatig boeken leent bij de bibliotheek. Bij BoekStart-instellingen is dit twee derde (66%), bij niet-BoekStart-instellingen is dat de helft (51%).

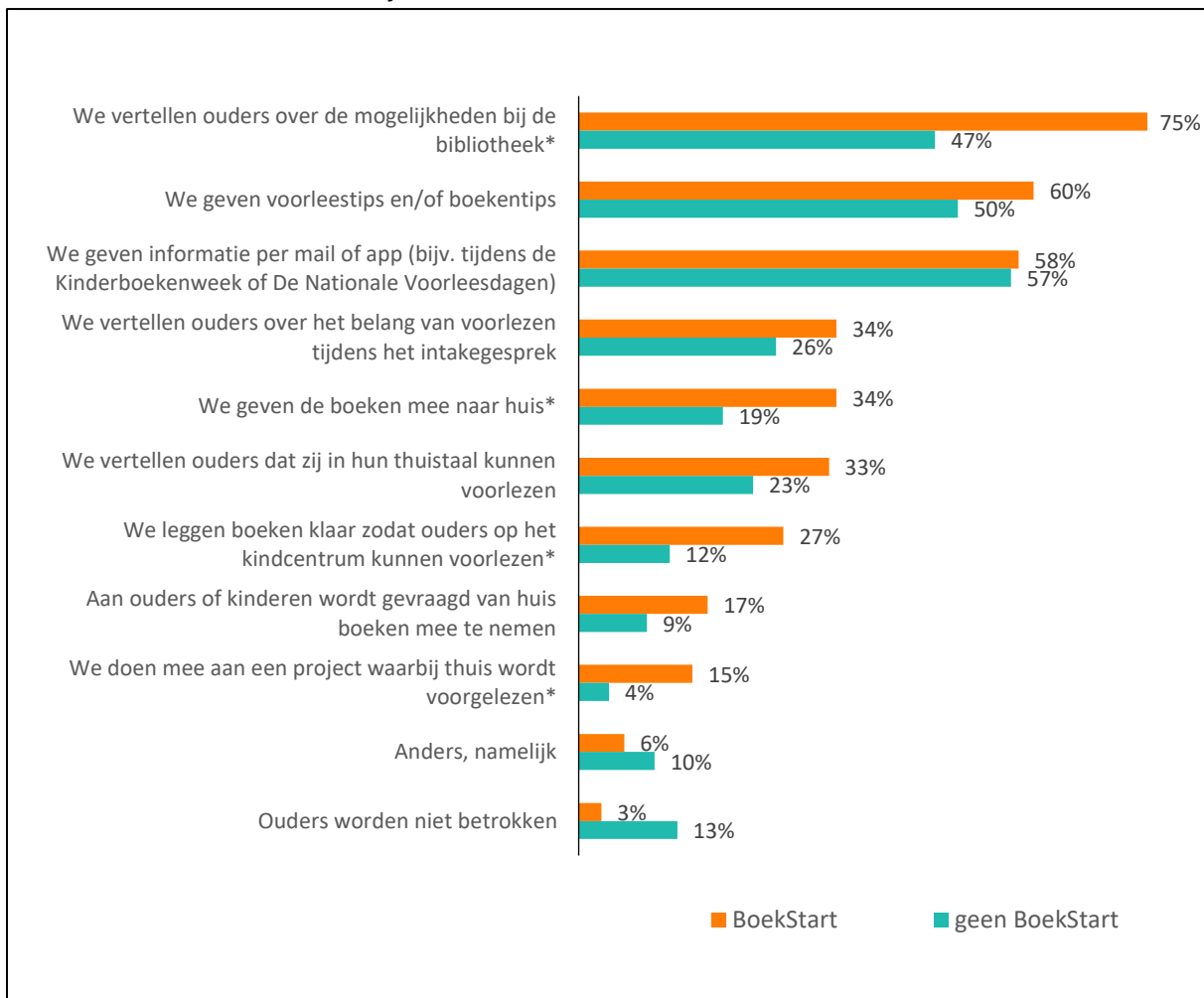
Er zijn daarnaast nog meer grote verschillen tussen BoekStart- en niet-BoekStart-instellingen: BoekStart-instellingen...

- Werken minder vaak 'niet/zelden' samen met de bibliotheek (BoekStart 3%, niet-BoekStart 28%);
- Worden veel vaker geschoold door de bibliotheek (BoekStart 47%, niet-BoekStart 8%);

- Krijgen veel vaker bezoek van een leesconsulent van de bibliotheek (BoekStart 41%, niet-BoekStart 5%);
- Hebben veel vaker weleens een bibliotheekmedewerker te gast die komt voorlezen (BoekStart 46%, niet-BoekStart 13%);
- Maken veel vaker gebruik van wissel- of themacollecties (BoekStart 49%, niet-BoekStart 22%).

6.3 De meeste instellingen betrekken ouders bij het voorlezen. BoekStart-instellingen betrekken ouders over het algemeen meer

Hoe worden ouders betrokken bij het voorlezen?

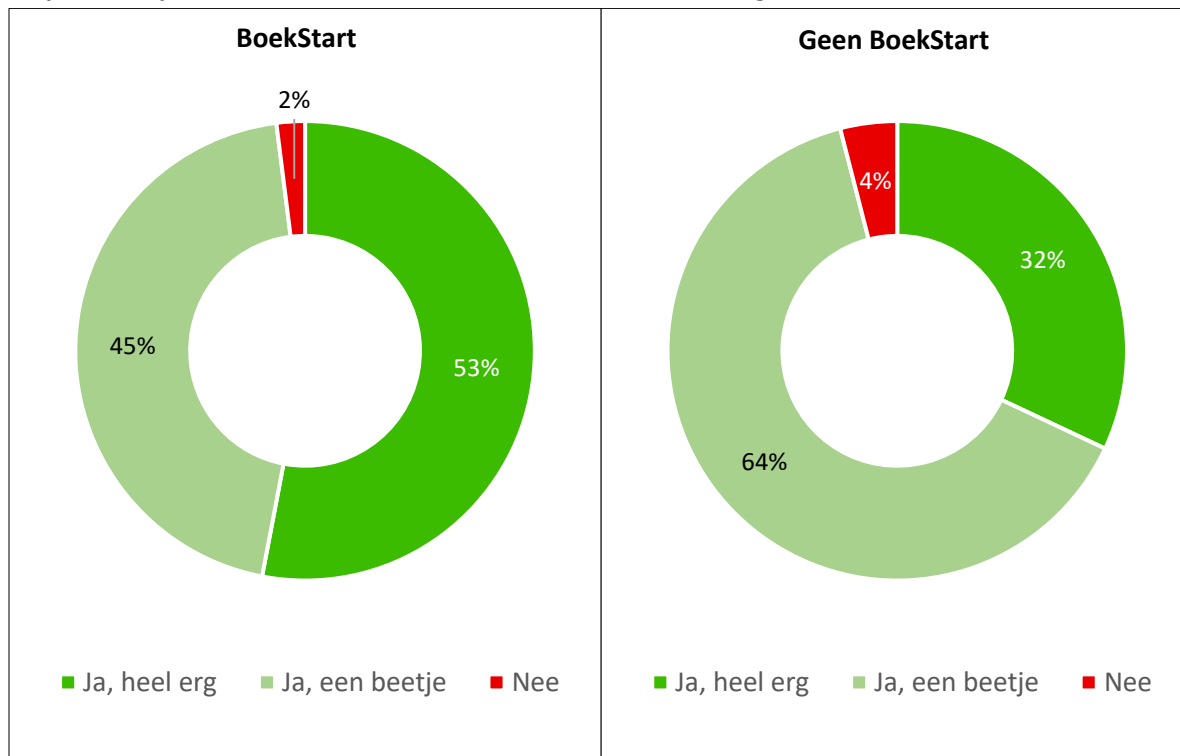
Basis: pedagogisch medewerkers (n=266)

Hoe ouders meestal worden betrokken verschilt tussen BoekStart- en niet-BoekStart instellingen. Van de eerstgenoemde groep geeft driekwart (75%) van de pedagogisch medewerkers aan ouders over de mogelijkheden bij de bibliotheek te vertellen. Onder instellingen die niet aan BoekStart deelnemen is dit ongeveer de helft (47%). Wel geeft meer dan de helft (57%) van de niet-BoekStart-instellingen ouders informatie per mail of app.

Daarnaast geven BoekStart-instellingen vaker boeken mee naar huis (BoekStart 34%, niet-BoekStart 19%), leggen zij vaker boeken klaar voor ouders om op het kindcentrum uit voor te lezen (BoekStart 27%, niet-BoekStart 12%) en doen zij vaker mee aan een project waarbij er thuis wordt voorgelezen (BoekStart 15%, niet-BoekStart 4%).

6.4 Bijna alle pedagogisch medewerkers zien het ten minste een beetje als hun taak om ouders bewust te maken van het belang van voorlezen. Bijna de helft van de medewerkers van BoekStart-instellingen zien dit ‘heel erg’ als hun taak

Zie je het als je taak om ouders bewust te maken van het belang van voorlezen?

Basis: pedagogisch medewerkers (n=266)

Bijna alle pedagogisch medewerkers zien het als hun taak om ouders bewust te maken van het belang van voorlezen. Een meerderheid (53%) van de pedagogisch medewerkers die bij een BoekStart-instelling werken ziet dit zelfs ‘heel erg’ als hun taak. Onder medewerkers van niet-BoekStart-instellingen is dit minder: 32%.

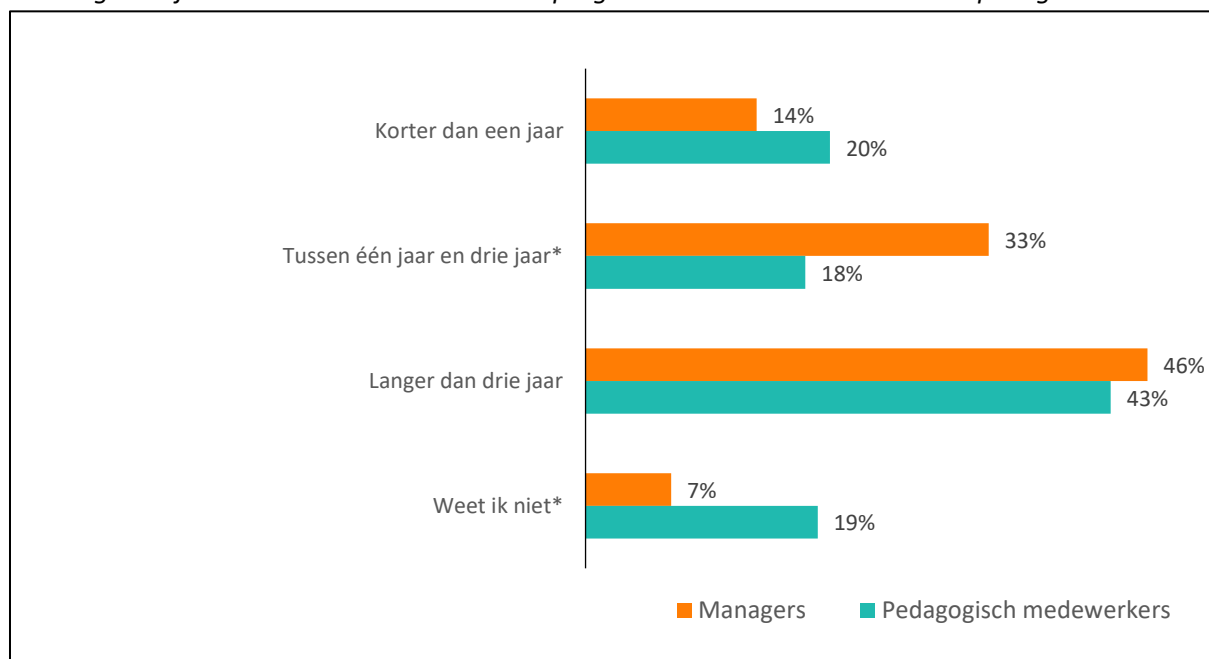
7 BoekStart in de kinderopvang

Samenvatting

- Ruim vier op de tien BoekStart-instellingen neemt al langer dan drie jaar deel aan het BoekStart-programma.
- Zeven op de tien managers heeft sinds diens instelling met BoekStart is gaan werken de boekencollectie uitgebreid. Een even grote groep geeft aan meer met de bibliotheek samen te werken.
- Vier op de vijf pedagogisch medewerkers heeft door BoekStart nieuw gedrag, kennis en/of vaardigheden rondom voorlezen ontwikkeld.

7.1 Bijna de helft van de kindcentra die aan BoekStart meedoen doet dit al langer dan drie jaar

Hoelang doet jouw kindcentrum mee aan het programma BoekStart in de kinderopvang?

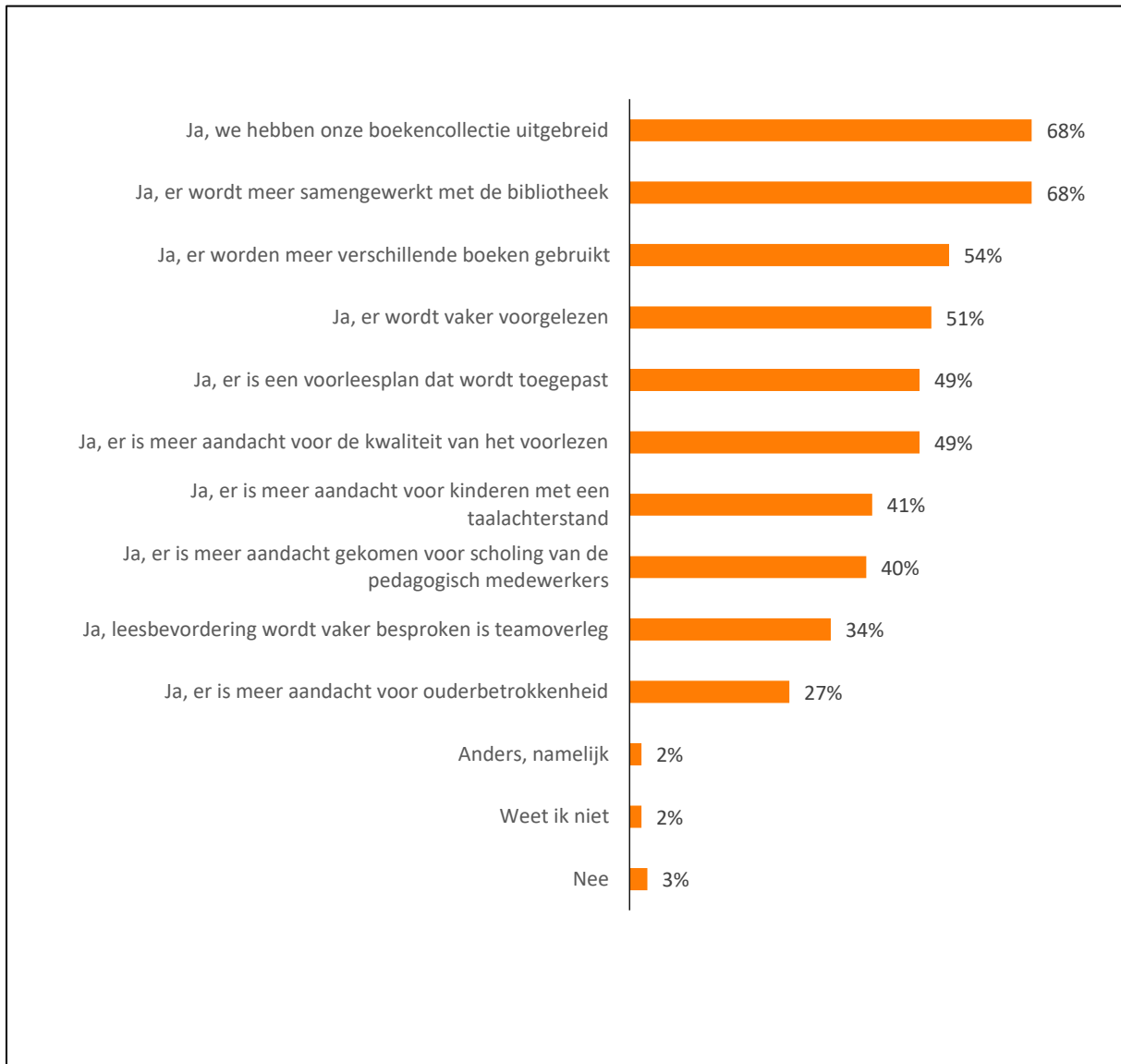

Basis: managers en pedagogisch medewerkers die werken bij een instelling die BoekStart-deelnemer is (n=206)

Van zowel de ondervraagde managers als pedagogisch medewerkers geeft meer dan vier op de tien aan dat hun kindcentrum al langer dan drie jaar meedoet met het BoekStart-programma. Meer pedagogisch medewerkers (19%) dan managers (7%) zeggen niet te weten hoelang het kindcentrum al meedoet.

7.2 Een meerderheid van de BoekStart-instellingen heeft sinds hun deelname de boekencollectie uitgebreid en/of is een frequentere samenwerking met de bibliotheek aangegaan.

Is je instelling andere dingen gaan doen nadat het met het programma BoekStart in de kinderopvang is gaan werken?

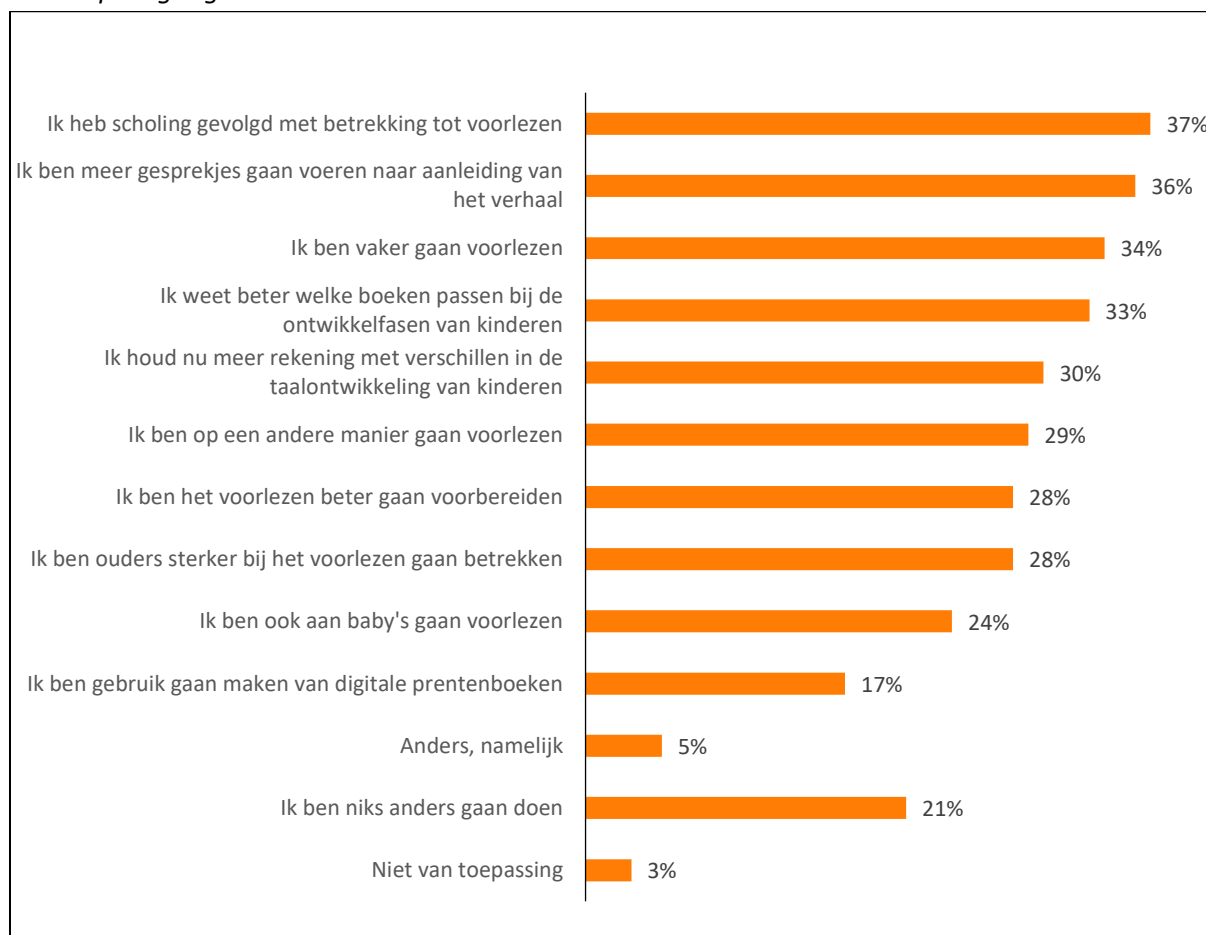

Basis: managers die werken bij een instelling die BoekStart-deelnemer is (n=91)

Circa zeven op de tien kindcentra (68%) heeft sinds de aanvang van het werken met het BoekStart-programma de boekencollectie en/of de samenwerking met de bibliotheek uitgebreid. Ook geeft meer dan de helft aan dat er sindsdien meer verschillende boeken worden gebruikt (54%) en dat er vaker wordt voorgelezen (51%). Verder geeft 49% aan dat er sindsdien een voorleesplan is dat wordt toegepast en dat er meer aandacht is voor de kwaliteit van het voorlezen.

7.3 Circa een derde van de pedagogisch medewerkers is scholing gaan volgen of vaker gaan voorlezen sinds het kindcentrum is begonnen met BoekStart.

Ben je dingen anders gaan doen nadat je kindcentrum met het programma BoekStart in de kinderopvang is gaan werken?

Basis: pedagogisch medewerkers die werken bij een instelling die BoekStart-deelnemer is (n=115)

Respectievelijk 36% en 37% van de pedagogisch medewerkers geeft aan na de start met BoekStart in de kinderopvang scholing te hebben gevolgd met betrekking tot voorlezen. Ook zeggen ze tijdens het voorlezen meer gesprekjes te zijn gaan voeren naar aanleiding van het verhaal. 34% geeft aan vaker te zijn gaan voorlezen.

Een op de vijf (21%) pedagogisch medewerkers geeft aan niets anders te hebben gedaan sinds hun instelling met het BoekStart-programma is gaan werken.

Aanbevelingen

Op veel kinderopvanginstellingen is een aantal zaken met betrekking tot voorlezen al goed op orde. Zo vinden bijna alle pedagogisch medewerkers het voorlezen belangrijk en leuk, proberen bijna alle pedagogisch medewerkers aan te sluiten bij de belevingswereld van kinderen en lezen ze interactief voor. Ook neemt het merendeel van de kinderopvang deel aan de leesbevorderingscampagne De Nationale Voorleesdagen. Daarnaast hebben de meeste kinderopvanginstellingen een gevarieerd en aantrekkelijk boekenaanbod.

Verder blijkt uit de resultaten dat deelname aan BoekStart in de kinderopvang het voorleesklimaat versterkt. BoekStart-instellingen hebben vaker een apart voorlees- of mediaplan en een voorleescoördinator dan locaties zonder deze aanpak. BoekStart-instellingen geven vaker aan dat ze training hebben gevolgd op het gebied van voorlezen. Bovendien hebben BoekStart-instellingen meer aandacht voor samenwerking met basisscholen en nemen zij vaker deel aan leesbevorderingsnetwerken met gemeente, basisschool en bibliotheek en boekhandel.

In de resultaten komen echter ook zaken naar voren die ontwikkeling behoeven. Hiertoe zijn onderstaande aanbevelingen opgesteld.

Zet in op het opnemen van leesbevordering in het pedagogisch beleids- of voorleesplan

Hoewel er met grote regelmaat wordt voorgelezen is er op het gebied van het beleid nog winst te behalen. Wil een kinderopvanginstelling meer impact maken met voorlezen, bijvoorbeeld op het gebied van leesplezier en taalontwikkeling, dan is het belangrijk om dit te verankeren in beleid en activiteiten. Meer dan de helft van de managers vindt ook dat pedagogisch medewerkers extra scholing over leesbevordering en voorlezen nodig hebben. Dit pleit voor het opnemen van scholing over leesbevordering in een opleidingsplan. Stichting Lezen streeft ook groei na van het aantal kinderopvanginstellingen dat leesbevordering in het pedagogisch beleidsplan en opleidingsplan opneemt, een voorleescoördinator aanstelt en een voorleesplan opstelt. Stichting Lezen kan hierbij het belang van een voorleesplan nog meer benadrukken, bijvoorbeeld door meer bekendheid te geven aan het belang van het maken van een voorleesplan en dit beschikbaar te stellen via de nieuw te ontwikkelen website lezenindeko.nl

Zet in op het vergroten van het aantal voorleescoördinatoren en het versterken van hun rol

De aanwezigheid van een voorleescoördinator vormt een belangrijke basis voor structurele aandacht op de kinderopvang. Bij deelname aan het programma BoekStart in de kinderopvang is het opleiden van een voorleescoördinator verplicht. Een aandachtspunt is het opleiden van een nieuwe voorleescoördinator zodra iemand weggaat. Stichting Lezen kan zowel kwantitatief als kwalitatief nog meer inzetten op de aanwezigheid van een voorleescoördinator. Daarnaast kan het de positieve relatie die bestaat tussen de aanwezigheid van een voorleescoördinator en een goed voorleesklimaat op de instelling naar voren brengen.

Zet in op de doorgaande leeslijn naar het onderwijs

Samenwerken met basisscholen wat betreft het taal- en leesbeleid wordt door veel kindcentra (zowel BoekStart als niet-BoekStart) nog niet gedaan. Hier kan meer op ingezet worden. Dit is ook afhankelijk van of de kinderopvang en school onder een IKC vallen of niet. Aan samenwerking kan invulling gegeven worden door aansluiting te zoeken bij thema's, gezamenlijke scholing te organiseren voor leerkrachten van de kleutergroepen en pedagogisch medewerkers, en door visie en doelen op elkaar af te stemmen. Stichting Lezen kan goede voorbeelden van samenwerking binnen de programma's BoekStart in de kinderopvang en De Bibliotheek *op school* verzamelen en verspreiden onder kinderopvang en scholen.

Zet in op het stimuleren van taalontwikkeling bij kinderen uit taalzwakke gezinnen, onder andere met digitale prentenboeken

Er kan meer worden ingezet op het stimuleren van taalontwikkeling bij kinderen uit gezinnen waarin lezen niet vanzelfsprekend is. Aandacht voor taalzwakke kinderen is nu in minder dan de helft van de plannen van kinderopvanginstellingen opgenomen. Daarnaast kan het signaleren en ondersteunen van taalarme gezinnen worden bevorderd. Instellingen krijgen hier graag hulp bij, net als bij het omgaan met taalachterstand, het stimuleren van geletterdheid en het omgaan met meertaligheid. Het inzetten van digitale prentenboeken op de groep en thuis is hiervoor een sterk instrument. Stichting Lezen kan in samenwerking met de KB, nationale bibliotheek de positieve effecten van het gebruik van digitale prentenboeken (thuis en in de kinderopvang) onder de aandacht brengen door expertmeetings op basis van nieuwe inzichten uit onderzoek en praktijkervaring.

Zet in op het ondersteunen van pedagogisch medewerkers bij het betrekken van (laagtaalvaardige) ouders en het stimuleren van voorlezen in de eigen taal

Het betrekken van ouders bij het lezen kan verder worden gestimuleerd en instellingen kunnen hier meer hulp bij gebruiken. Een meerderheid van de pedagogisch medewerkers vindt het moeilijk om ouders te stimuleren thuis te lezen en om rekening te houden met verschillende thuistalen, hoewel zij het wel als hun taak zien om ouders bewust te maken van het belang van voorlezen. Stichting Lezen wil kinderopvanginstellingen meer praktische instrumenten bieden om het voorlezen thuis (in het Nederlands of de thuistaal) te bevorderen. De BoekStart-BoekenPret Speelontdekboeken (voor thuis en op de groep) kunnen bijvoorbeeld breder ingezet worden onder BoekStart-instellingen.

Zet in op een rijke leesomgeving en meer voorleestijd

Hoewel pedagogisch medewerkers aangeven veel voor te lezen, zijn de voorleessessies vrij kort. Dat geldt voor zowel BoekStart als niet-BoekStart-instellingen. De helft van de pedagogisch medewerkers leest tussen de vijf en tien minuten per keer voor. Om een verhaal interactief voor te kunnen lezen is voldoende tijd inruimen in het dagprogramma belangrijk. Het gebruiken van BoekStart-Boekideeën, boekactiviteiten, een verteltafel of andere attributen kan bijdragen aan een rijke leesomgeving. Deze activiteiten of hulpmiddelen kunnen inspiratie bieden om met een baby of met kleine groepjes dreumesen of peuters met een boek aan de slag te gaan. Zo worden pedagogisch medewerkers ondersteund bij het voorlezen en het uitvoeren van betekenisvolle activiteiten rondom prentenboeken. Stichting Lezen kan zich sterker inzetten om dergelijke instrumenten en werkvormen onder de aandacht te brengen door communicatie en scholing.

Zet in op het voorlezen aan baby's

Uit dit rapport blijkt dat naarmate kinderen ouder worden, ze vaker worden voorgelezen. Voorlezen vanaf de peutertijd is meestal vanzelfsprekend. Maar ook baby's en dreumesen hebben veel baat bij voorlezen voor hun taalontwikkeling. Omdat het bij baby's meer gaat om boekjes ontdekken (vastpakken, erin bijten, weggooien) dan om het volgen van een verhaal, draait het bij het voorlezen aan baby's om interactie. Dit vraagt andere vaardigheden van pedagogisch medewerkers. Stichting Lezen kan het belang van voorlezen aan baby's op de kinderopvang en hoe je dat doet extra belichten.

Zet in op expertise van aankomende pedagogisch medewerkers

Lang niet alle pedagogisch medewerkers vinden zich voldoende bekwaam als ze van de opleiding komen en 'leren' leesbevordering dus in de praktijk. Stichting Lezen vindt dat leesbevordering binnen de mbo-opleiding Pedagogisch Werk een vaste plek moet hebben binnen het curriculum en gaat zich hier mede via de Bibliotheek *op school* mbo-pwo voor inzetten. Met de keuzemodule Specialist leesbevordering 0-12 probeert Stichting Lezen opleidingen meer te interesseren om aandacht te besteden aan leesbevordering. Daarnaast kan Stichting Lezen met docenten van de opleidingen in gesprek gaan over hoe de stichting hen beter kan ondersteunen. Dit onderzoek biedt een goede aanleiding hiervoor.

Zet in op scholing over het werken met digitale prentenboeken

Pedagogisch medewerkers zijn vaak nog onbekend met het werken met digitale prentenboeken en zijn hier dan ook het minst vaardig in. Het inzetten van digitale prentenboeken tijdens het voorlezen is echter een effectieve manier om ook anderstalige kinderen of kinderen met een taalachterstand zo goed mogelijk te betrekken. Stichting Lezen kan zich nog meer inzetten om kennis en vaardigheden van pedagogisch medewerkers over het gebruik van digitale prentenboeken te vergoten door scholing en goede voorbeelden te verspreiden.

Zet in op een kwaliteitsslag binnen het programma BoekStart in de kinderopvang

Kinderopvanginstellingen die deelnemen aan het programma BoekStart in de kinderopvang blijken ten opzichte van instellingen die niet deelnemen in veel opzichten een voorsprong te hebben op het gebied van leesbevordering. Die voorsprong is ten eerste zichtbaar in de voor de kinderopvang gecreëerde voorwaarden voor een goed voorleesklimaat, zoals de aanwezigheid van beleid rondom voorlezen, een voorleescoördinator en samenwerking met de bibliotheek. Ten tweede voelen pedagogisch medewerkers van BoekStart-instellingen zich deskundiger op het gebied van een goede leesomgeving en geven managers aan dat hun instellingen meer leesbevorderend zijn gaan werken sinds de start van het programma BoekStart in de kinderopvang. Dat is heel bemoedigend, maar de bouwstenen van het programma zijn nog niet op alle BoekStart-locaties op het benodigde niveau. Er is niet overal een voorleescoördinator en de leesmediaconsulent komt op meer dan de helft van de instellingen nog niet regelmatig langs. Stichting Lezen kan nog meer inzetten op het versterken van de samenwerking met de Bibliotheek door het beschikbaar stellen van een doorontwikkelingsbijdrage voor BoekStart-instellingen. Deze bijdrage is een jaar geleden geïntroduceerd binnen het Masterplan Basisvaardigheden (OCW) en moet een kwaliteitsslag bieden voor BoekStart-instellingen.

Bijlage I Omschrijving steekproef

Pedagogisch medewerkers

- 50% van de pedagogisch medewerkers werkt in een kinderopvanginstelling die deelneemt aan het BoekStart-programma.
- 45% van de pedagogisch medewerkers heeft een mbo 4-opleiding tot gespecialiseerd pedagogisch medewerker gevolgd. 28% heeft de mbo 3-opleiding pedagogisch medewerker gevolgd, 8% hbo-pedagogiek en 2% pedagogische wetenschappen op wo-niveau.
- 23% is voorleescoördinator, 14% is een pedagogisch coach en 11% is een VVE-coördinator. Minder niet-BoekStart-deelnemers zijn voorleescoördinator.
- 45% staat het meest op een peutergroep, 30% op verticale groepen.
 - 25% staat per week 16 uur of korter op hun groep, 56% staat 17 tot 32 uur op de groep en 19% doet dit 32 uur of langer. Pedagogisch medewerkers die op een BoekStart-deelnemende instelling werken staan minder vaak 32 uur of langer op hun groep.
- 77% leest in hun vrije tijd boeken voor volwassenen, 30% leest boeken voor kinderen en 17% leest helemaal niet. Pedagogisch medewerkers die bij een BoekStart-instelling werken lezen relatief vaker kinderboeken (37% tegenover 25% bij niet-deelnemers).

Managers

- 46% van de managers werkt op een kinderopvanginstelling die deelneemt aan het BoekStart-programma.
- 62% werkt op een instelling die deel uitmaakt van een organisatie met meerdere locaties. Onder BoekStart-deelnemers is dit 70%.
- BoekStart-instellingen zien wekelijks relatief meer kinderen: 54% meer dan 100, tegenover 31% bij instellingen die niet aan het BoekStart-programma deelnemen.
- Hoe de groepen zijn ingedeeld is erg verdeeld, maar BoekStart-instellingen hebben vaker een combinatie van horizontale en verticale groepen: 43% tegenover 24% onder instellingen die geen deelnemer zijn van het programma.
- Op de helft van de instellingen heeft minder dan een kwart van de kinderen een andere moedertaal dan het Nederlands. Bij 15% is dit meer dan driekwart.
- 74% van de BoekStart-instellingen werkt met een erkend VVE-programma (zoals Piramide of Startblokken) tegenover 41% van de niet-BoekStart-instellingen. Bijna de helft (46%) van laatstgenoemde groep werkt helemaal niet met een VVE-programma.

Bijlage II Specifieke verschillen tussen de wervingsmethoden

Op de volgende punten zijn de verschillen groter dan 5% en significant. Pedagogisch medewerkers die zijn geworven via de LKR-lijst...

- Lezen vaker twee tot drie keer per dag voor indien zij op een babygroep staan;
- Vinden voorlezen vaker heel leuk en regelmatig voorlezen vaker heel belangrijk;
- Lezen vaker altijd op vaste momenten van de dag voor;
- Weten minder vaak niet hoe zij laagtaalkundige ouders moeten ondersteunen;
- Beoordelen het praten over boeken met kinderen vaker als 'niet moeilijk';
- Vinden het vaker moeilijk om rekening te houden met meertaligheid bij kinderen;
- Zijn vaker van mening dat zij heel goed in staat zijn te beoordelen welke boeken geschikt zijn voor de kinderen;
- Zijn vaker verschillende zaken anders gaan doen sinds hun instelling met BoekStart werkt;
- Doen vaker verschillende zaken ter voorbereiding van voorlezen;
- Wijzen vaker dingen aan, benoemen veel en herhalen veel tijdens het voorlezen.

